

Tweede Kamerverkiezingen 2023 | Ieder mens telt

1. Stop huiselijk geweld

We willen dat de rijksoverheid de gemeenten meer middelen geeft voor het stoppen van huiselijk geweld en het voorkomen van femicide. Huiselijk geweld treft elk jaar 200.000 volwassenen en kinderen. Dit levert grote schade op qua gezondheid en veilig opgroeien. Een aantal mensen moet zelfs vluchten om zich in veiligheid te brengen. Terwijl het aantal dodelijke slachtoffers in Nederland hoger is dan in omringende landen, ligt het aantal veilige plekken in Nederland ver onder de norm van het Verdrag van Istanbul (1 op 10.000 inwoners). Neem deze norm als leidraad en zorg voor beduidend meer veilige (opvang- en woon)plekken bij huiselijk geweld. Ook om ondersteuning aan huis te bieden waar de veiligheid dit nog toelaat, hebben gemeenten meer middelen nodig. Daarmee kan geweld in veel gevallen gestopt worden, en erger voorkomen. Hanteer veiligheid en bescherming tegen huiselijk geweld expliciet als onderscheidend criterium bij urgentiebepaling in gemeenten.

2. Ondersteun kwetsbare mensen

Mensen met een psychische kwetsbaarheid hebben vaak ondersteuning en zorg nodig om stabiel te kunnen wonen. Zo'n 50.000 mensen op jaarbasis hebben een vorm van beschermd wonen nodig. Sommige van deze mensen gaan na enige tijd weer zelfstandig wonen, anderen zijn voor hun leven aangewezen op ondersteuning bij het wonen. Voor deze mensen is structureel goede ondersteuning nodig. We vragen de overheid om niet te bezuinigen op deze noodzakelijke langdurige zorg en ondersteuning. Juist voor mensen met psychische problemen is het zorgstelsel heel erg ingewikkeld. Ga dit stelsel niet verder verbouwen, maar investeer in goede uitvoering van de bestaande wetten (Wmo, Wlz, Zvw, Wfz).

3. Pak dakloosheid aan

Woningen, woningen, woningen. Veel mensen in Nederland hebben te maken met woningnood. Er is een groot tekort aan betaalbare en passende sociale huurwoningen. Dit treft allerlei groepen, zowel alleenstaanden als gezinnen. De woningnood veroorzaakt dakloosheid en houdt het ook in stand. Mensen verblijven nu onnodig en te lang in opvanghuizen en zorginstellingen. Als er in elke gemeente minimaal 30% sociale huurwoningen zijn, komen alle woningzoekenden eerder aan de beurt. Mensen kunnen eerder uitstromen uit opvang en zorg, wat zorgkosten bespaart. Ook kan de rijksoverheid woningdelen gemakkelijker maken, daarmee kunnen bestaande woningen efficiënter worden gebruikt. Het afschaffen van kostendelersnorm voor mensen met AOW of een bijstandsuitkering is daarvoor nodig.

4. Voorkom schulden en armoede

Schulden en armoede zijn in veel gevallen de bron van stress, psychische problemen, huiselijk geweld en dakloosheid. Structurele investering is nodig in de bestaanszekerheid van mensen. Daarvoor is nodig dat het minimumloon en de bijstandsuitkeringen omhoog gaan. Vereenvoudig alle inkomensregelingen voor mensen met een minimum inkomen. Verbeter de Participatiewet door de inkomensnorm voor jongeren van 18-20 jaar te verhogen, de vier weken zoektermijn voor jongeren te schrappen en de kostendelersnorm af te schaffen.

5. Maak meedoen makkelijker

Mensen willen werken. Dat kan betaald werk zijn, beschermt werk of vrijwilligerswerk. Maak het mogelijk dat mensen met een psychische kwetsbaarheid en mensen die met dakloosheid of huiselijk geweld te maken hebben gehad, begeleid worden naar betaald werk, of andere vormen van participatie en meedoen. Voorkom financiële terugval bij het aanvaarden van werk en versimpel de regels rond bijstand en (vrijwilligers)werk. Bestrijd het stigma dat aan psychiatrie en dakloosheid hangt door ervaringsdeskundigen in te schakelen bij het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van beleid.

Dit staat er in de verkiezingsprogramma's over onze onderwerpen:

Inhoud

1. Stop huiselijk geweld	4
BBB 0*	4
CDA **	4
CU **	4
D66 **	6
GroenLinks/PvdA **	7
Nieuw Sociaal Contract 0*	8
Partij voor de Dieren **	8
PVV *	9
SGP 0*	9
SP *	9
Volt *	10
VVD *	10
2. Ondersteun kwetsbare mensen	10
BBB *	10
CDA **	11
CU **	11
D66 *	12
GroenLinks/PvdA **	13
Nieuw Sociaal Contract ***	13
Partij voor de Dieren *	15
PVV 0*	15
SGP *	15
SP *	16
Volt *	16
VVD *	16
3. Pak dakloosheid aan	17
BBB *	17
CDA *	18
CU ***	19
D66 **	21
GroenLinks/PvdA **	22

Nieuw Sociaal Contract ***	22
Partij voor de Dieren **	24
PVV *	24
SGP 0*	25
SP **	25
Volt *	26
VVD *	27
4. Voorkom schulden en armoede	28
BBB *	28
CDA ***	29
CU ***	30
D66 ***	32
GroenLinks/PvdA **	34
Nieuw Sociaal Contract **	35
Partij voor de Dieren **	36
PVV *	37
SGP *	38
SP **	38
Volt **	39
VVD **	40
5. Maak meedoen makkelijker	41
BBB *	41
CDA **	41
CU **	42
D66 *	44
GroenLinks/PvdA ***	44
Nieuw Sociaal Contract **	45
Partij voor de Dieren *	46
PVV 0*	47
SGP *	47
SP *	47
Volt *	47
VVD 0*	48

Verdeling sterren:

0 = niet (noemenswaardig voor onze doelgroep) genoemd

* =genoemd

** = genoemd en plannen

*** = genoemd en concrete, goede plannen voor onze doelgroep

1. Stop huiselijk geweld

BBB 0*

De BBB maakt geen enkele opmerking in het verkiezingsprogramma over huiselijk geweld, kindermishandeling, vrouwenopvang, seksueel geweld, veiligheid voor vrouwen of femicide.

CDA **

Femicide:

- Er komt meer aandacht voor femicide en stalking waarbij sterk wordt ingezet op preventie door signalering en het tijdig inschakelen van hulp voor slachtoffer en (potentiële) dader. De rol van de omgeving wordt hier ook in meegenomen.

Mensenhandel:

- CDA pakt de uitbuiting van vrouwen en mensenhandel hard aan, ook in de vergunde prostitutie. De leeftijdsgrens voor prostitutie gaat omhoog naar 21 jaar, er komt een pooierverbod en wij verzwaren de verantwoordelijkheid van klanten. Er komt meer geld voor uitstapprogramma's en andere hulpverlening om prostituees een betere toekomst te bieden. Wij treden streng op tegen seksueel misbruik, intimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarom herbenoemen wij na 2025 een regeringscommissaris seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag, zodat er ook na 2025 breed ingezet blijft worden op preventie, signalering en slachtofferhulp.

Huiselijk geweld ouderen:

- Ook in de laatste fases van het leven is gezondheidsbescherming van vitaal belang. Ook is er in deze levensfase meer aandacht nodig voor de fysieke en psychische mishandeling van ouderen.

Kinderen:

- Als familie- en gezinspartij willen wij een goede en ruime regeling voor deelgezag. Partners die de verantwoordelijkheid dragen voor het opgroeien en opvoeden van kinderen moeten daarvoor ook juridisch de ruimte krijgen. Het belang van het kind staat hierbij altijd voorop.
- Als wij moeten kiezen tussen wetgeving die de aanpak van kinderpornografie makkelijker maakt en het belang van privacy, dan komt het kind op de eerste plek.

CU **

Aanpak huiselijk geweld:

- Jaarlijks zijn zo'n 200.000 volwassenen en kinderen slachtoffer van ernstig huiselijk geweld; de meest omvangrijke vorm van geweld in Nederland. Vrouwen zijn ruim vijf keer vaker dan mannen slachtoffer van structureel geweld door een partner of ex-partner. Om dat te keren, willen wij laagdrempelige plekken om geweld te melden, bescherming voor slachtoffers, gezinsgerichte ondersteuning en voldoende passende, bereikbare opvangplaatsen voor slachtoffers van huiselijk geweld. Ook willen we dat politie en wijkteams investeren in kennis en samenwerking.

Mensenhandel:

- Veilige opvang voor slachtoffers van loverboys, pooiers en mensenhandelaren. Jonge meisjes en jongens die weglopen uit zorginstellingen vallen nu nog te vaak in de handen van daders.

Maar ook op of rondom sommige scholen met kwetsbare kinderen wordt geronseld. Kinderen moeten veilig zijn, thuis, in een instelling en ook op school. Dit vraagt betere samenwerking tussen zorginstellingen en opsporing, en meer bewustwording bij scholen.

- Online mensenhandelaren aanpakken. We investeren in innovatieve middelen zoals een webcrawler en de inzet van lokprofielen, om mensenhandelaren die online actief zijn aan te pakken. We pakken daders aan, die bewust misbruik maken van kwetsbare slachtoffers, zoals de zogenaamde pro-ana coaches.
- De lat om arbeidsuitbuiting te bewijzen, ligt onevenredig hoog. Arbeidsuitbuiting blijft daardoor veel te vaak onbestraft. Daarom is intensivering van de opsporing en aanpassing van de strafwetgeving nodig.
- Aandacht voor mensenhandel bij asielverzoeken. Bij de beoordeling van asielverzoeken is specifieke aandacht nodig voor mensenhandel. Medewerkers van de IND die asielaanvragen beoordelen, moeten in staat zijn signalen te herkennen van mannen, vrouwen en kinderen die vastzitten in een dwanghuwelijk, onder invloed staan van een pooier of zijn geronseld voor dwangarbeid. Een multidisciplinaire commissie gaat in lijn met de succesvolle 'Pilot aannemelijkheid slachtofferschap' vaststellen of iemand slachtoffer is.
- Uniformeer Europese aanpak mensenhandel. Meer aansluiting van wet en regelgeving binnen Europa: nu hanteren EU-lidstaten verschillende definities over mensenhandel en uitbuiting en hebben delicten in lidstaten een andere strafmaat. Criminelen zoeken in een globaliserende wereld de plekken waar ze het makkelijkst weggomen en waar ze tegelijkertijd veel geld kunnen verdienen: bijvoorbeeld Nederland.

Prostitutie en mensenhandel:

- Prostitutie is ongelijkwaardig, er is meestal sprake van machtsongelijkheid, economische ongelijkheid en genderongelijkheid. Daarom is de ChristenUnie tegen prostitutie en kiest voor beleid dat zo min mogelijk slachtoffers maakt. Want het grove onrecht dat kwetsbare mensen wordt aangedaan willen we bestrijden. Door goede hulp te bieden, door goede opsporing en berechting van allen die zich schuldig maken aan dwang, uitbuiting of het sponsoren ervan, en stoppen met het legalisatiebeleid.
- Voer het 'Nordic model' in. Zonder klanten zou mensenhandel niet bestaan, daarom wordt het kopen van seks strafbaar voor de klant, niet voor de prostituee. Dit naar voorbeeld van Zweden, Noorwegen en Frankrijk en in navolging van het burgerinitiatief 'Ik ben onbetaalbaar'. Invoering van het 'Nordic model' moet samengaan met goede hulpverlening en uitstapprogramma's.
- In de aanloop naar de invoering van het 'Nordic model' komt er een registratieplicht voor prostituees. Dit voorkomt dat vrouwen onderdeel blijven van een rondreizend kartel van mensenhandelaren. Ook worden er eisen gesteld aan de beheersing van de Nederlandse taal, het zelfredzaam zijn en het kennen van de eigen rechten.
- Laat het ingezetenen criterium ook voor prostitutie gelden. Net als softdrugs is prostitutie geen geschikt uitje voor buitenlandse toeristen. Het ingezetenen criterium gaat ook voor prostitutie gelden.
- Hanteer een minimumleeftijd. De minimumleeftijd voor prostitutie van zowel prostituee als prostituut gaat naar 24 jaar.
- Wetgeving tegen mensenhandel. De wetsvoorstellen rondom regulering van prostitutie en modernisering van de strafbaarstellingen rondom mensenhandel worden zo snel mogelijk ingevoerd. Deze wetgeving ligt al veel te lang op de plank.
- Er komt een pooierverbod, met stevige strafrechtelijke consequenties.

- Versterk uitstapprogramma's voor prostituees. Uitstap- en hulpprogramma's vormen een structureel onderdeel van het prostitutiebeleid. Landelijk wordt geborgd dat er in elke regio hulp beschikbaar is. Uitstappen is een, de samenleving instappen is twee. Daarom wordt de doelstelling van de subsidies voor uitstapprogramma's verbreed, naar hulp bij het vinden van werk, huisvesting (inclusief urgentieverklaring), scholing en schuldhulpverlening. Zo worden slachtoffers uit de klauwen van handelaren gehouden. Gemeentes nemen in hun gemeentelijk prostitutiebeleid een alinea op over mannen/jongensprostitutie. Projecten als het Overweeghuis in Groningen hebben een voorbeeldfunctie.
- Betere bescherming van minderjarige slachtoffers. Steeds vaker worden minderjarigen ingezet door criminele (drugs)bendes. Deze jonge slachtoffers lopen het risico om als dader te worden vervolgd. Het non-punishmentbeginsel wordt wettelijke verankerd om dit tegen te gaan. Klanten die seks kopen van minderjarigen zijn verantwoordelijk en maken zich strafbaar aan een zedendelict. Er komt voldoende capaciteit voor opsporing en daadwerkelijke berechting wordt een prioriteit.

Porno:

- Bestrijd kinderporno. Het is onaanvaardbaar dat Nederland koploper is in het hosten van kinderporno, dat moet stoppen. De ChristenUnie wil effectieve strafwetgeving en een grotere verantwoordelijkheid voor hostingbedrijven om hier een einde aan te maken.
- Opstaan tegen misstanden in de porno-industrie. Ook de porno-industrie zal aan de eisen in de nieuwe prostitutiewet moeten voldoen. In navolging van Frankrijk gaat Nederland toegang van minderjarigen tot pornosites blokkeren.
- Versterk de strafrechtelijke aanpak. Op dit moment worden te weinig mensenhandelaren, klanten en uitbuiters veroordeeld. De vangst blijft vaak beperkt tot het laaghangende fruit: de 'kleinere pooiers'. We investeren in gespecialiseerde politiemensen, officieren van justitie en rechters. De aangiftebereidheid van slachtoffers wordt vergroot door het strafproces bij zaken rond mensenhandel slachtoffervriendelijker te maken. Daarnaast zetten we in op vroegbescherming, zodat slachtoffers zich veilig voelen om aangifte te doen.

D66 **

Huiselijk geweld:

- We investeren in de aanpak van geweld achter de voordeur. Via Veilig Thuis, maar ook met voldoende opvangplekken voor vrouwen en kinderen die niet veilig thuis kunnen wonen. Codewoorden waarmee geweld achter de voordeur gemeld kan worden bij bijvoorbeeld apotheken worden gemeengoed. Hierbij komt ook meer aandacht voor psychisch geweld en de signalen van femicide (moord op vrouwen omdat ze vrouw zijn). We investeren in de kennis hierover bij hulpverleners – van politie tot huisarts.
- We zetten het nationaal actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld door en verbreden dit naar meerdere sectoren. Werkgevers krijgen meer verantwoordelijkheden om seksueel grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer tegen te gaan, zoals met het opzetten van een goede meldstructuur.
- We willen dat wordt opgetreden tegen religieuze praktijken die de vrijheid van vrouwen en meisjes ernstig beperken, zoals gedwongen huwelijken, eerwraak, achterlating tegen de eigen wil in het buitenland of ontvoering naar het buitenland. We willen ook dat beter opgetreden wordt tegen genitale verminking en zetten preventieprogramma's op tegen genitale verminking van meisjes en vrouwen.

- We versterken de hulpverlening bij seksueel geweld. Met structurele financiering voor het Centrum Seksueel Geweld willen we 'eerste hulp bij seksueel geweld' inrichten.

Jeugd:

- In Nederland worden jaarlijks 119.000 kinderen slachtoffer van mishandeling. Het is belangrijk dat de overheid leert van succesvol beleid in het buitenland. Hulp aan slachtoffers van huiselijk geweld, seksueel geweld en kindermishandeling dient op landelijk niveau te worden ingekocht als complexe jeugdhulp. Hulp is nodig voor slachtoffers, getuigen en plegers van geweld.

Mensenhandel:

- Het wetsvoorstel voor betere bescherming tegen mensenhandel wordt doorgezet. De praktijk laat zien dat het moeilijk is om mensenhandel en uitbuiting te bewijzen, daarom passen we de bewijslast aan zodat het makkelijk wordt om daders te straffen. Daarom wordt het artikel over mensenhandel in het wetboek van Strafrecht gemoderniseerd. We zorgen ook dat slachtoffers van mensenhandel voldoende begeleiding krijgen bij het doen van aangifte het weer opbouwen van hun leven.

GroenLinks/PvdA **

Huiselijk geweld en femicide:

- We zetten de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag door als onderdeel van het nationaal actieprogramma (NAP), wat zich uitstrekt van preventie tot de justitiële keten. Waar nodig worden onderdelen wettelijk verankerd (denk aan vertrouwenspersonen en gedragscodes). Het NAP wordt uitgebreid naar huiselijk geweld en femicide. Een regeringscommissaris zal ook de komende periode nog dienen als aanjager voor de noodzakelijke cultuurverandering. De aanpak wordt zowel uitgevoerd in de publieke als private sector met betrokkenheid van ervaringsdeskundigen.
- We zetten een onderzoeksraad voor Sociale en Seksuele veiligheid op die dient als kennis- en coördinatiecentrum van alle sectorale meldpunten en die onderzoek doet naar specifieke casussen. Er komt een wettelijk kader voor onderzoeksbureaus die onderzoek doen in opdracht van organisaties of bedrijven naar seksueel grensoverschrijdend gedrag of sociale veiligheid.
- Er komt meer aandacht voor de slachtoffers van seksueel- en huiselijk geweld. We trainen agenten zodat zij signalen van seksueel geweld herkennen en daar goed mee om kunnen gaan en investeren met prioriteit in de politiecapaciteit voor de behandeling van aangiften van haatdelicten en strafbaar seksueel overschrijdend gedrag. Ook breiden we bijvoorbeeld de Centra Seksueel Geweld en 'veilig thuis'-huizen verder uit. Zo krijgen zedenslachtoffers betere psychologische begeleiding en kunnen aanwijzingen om verdachten te vervolgen beter veiliggesteld worden.

Jeugd:

- We maken haast met het doorvoeren van de plannen van de Hervormingagenda Jeugd. Specialistische zorg voor jongeren met de meest complexe problemen, jeugd-ggz en jeugdbescherming gaan we regionaal en soms nationaal regelen. We zetten de belangen van jongeren centraal door ze meer zeggenschap en eigen regie te geven over hun behandeling en ze het recht op een zelfgekozen vertrouwenspersoon te bieden. We voorkomen uithuisplaatsingen, en zetten in op kleinschalige woonvoorzieningen en betere ondersteuning

voor pleegouders. We versoepelen de leeftijdsgrens van 18 jaar. We draaien de ingeboekte extra bezuiniging terug en het plan voor een eigen bijdrage in de jeugdzorg gaat van tafel.

Nieuw Sociaal Contract 0*

Huiselijk geweld:

- Onze aanpak is mensgericht. Dit betekent ook: aandacht voor slachtoffers. Zij willen gehoord worden en verwachten een snelle behandeling van hun zaak. We zetten ons in voor voldoende, passende en bereikbare opvangplaatsen voor slachtoffers van geweld achter de voordeur, waaronder kinderen, en verbeterde bereikbaarheid van hulplijnen.

Mensenhandel:

- De minimumleeftijd voor prostitutie wordt verhoogd naar 21 jaar. We intensiveren de bestrijding van mensensmokkel en dwang en voeren een pooiervverbod in. Exploitanten van bordelen en klanten hebben een zware verantwoordelijkheid om misstanden te signaleren en voorkomen.

Partij voor de Dieren **

Huiselijk geweld en dierenmishandeling:

- In opvanghuizen voor slachtoffers van huiselijk geweld is ook plaats voor hun huisdieren, als dat nodig is. Zo nodig worden huisdieren opgevangen in gastgezinnen.
- Onderzoek toont aan dat er een duidelijk verband bestaat tussen huiselijk geweld en dierenmishandeling. Geweld richting mensen wordt vaak voorafgegaan door mishandeling van dieren. De Partij voor de Dieren wil dat politie en justitie meer prioriteit geven aan het opsporen en bestraffen van dierenmishandeling en -verwaarlozing en dat er een officier van justitie voor dieraangelegenheden komt.
- Hulpverleners bij huiselijk geweld worden getraind in het herkennen van dierenmishandeling en verwaarlozing.
- Het moet voor slachtoffers van huiselijk geweld veel makkelijker worden om melding te maken en te vluchten naar een crisisopvang. Daarvoor moeten er meer noodopvangplekken gerealiseerd worden. Ook huisdieren zijn daar welkom.
- Bij politie en justitie komt meer aandacht voor vrouwenmoord (femicide). Er worden maatregelen genomen om femicide terug te dringen.
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld worden bestreden. Seks tegen de wil wordt strafbaar. Daarnaast is een cultuuromslag nodig, waarbij we ons richten op voorlichting, bewustwording en preventie.

Jeugd:

- De jeugdzorg in Nederland is in slechte staat. We gaan flink investeren om de werkdruk te verminderen en de wachtlijsten terug te dringen. Verschillen tussen gemeenten in aanbod en kwaliteit van jeugdhulp zijn onaanvaardbaar. We zorgen dat elke gemeente voldoende middelen heeft voor een goed georganiseerde jeugdzorg. De leeftijdsgrens gaat naar 21 jaar en wordt vanaf 18 jaar geleidelijk afgebouwd.
- Mensenrechtenverdragen zoals het Kinderrechtenverdrag, Vrouwenrechtenverdrag en het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap worden strikt nageleefd.

PVV *

De PVV wil het Openbaar Ministerie verplichten om gewelds- en zedenmisdrijven te vervolgen.

De PVV wil voor u:

- Altijd vervolging en nooit verjaring bij gewelds- en zedenmisdrijven.
- Vanaf 14 jaar altijd volwassenstrafrecht toepassen bij zeden en geweldsdelicten.
- Digitale schandpaal voor daders van geweld- en zedenmisdrijven.
- Terugdringen wachtlijsten in de jeugdzorg.

Het gaat hier niet specifiek om huiselijk geweld. Daar wordt met geen woord over gesproken.

SGP 0*

Niet genoemd.

SP *

Huiselijk geweld:

- Meer aandacht is nodig voor het voorkomen van eerwraak, misbruik en huiselijk geweld. We starten een programma tegen seksisme, huwelijksdwang en eer-gerelateerd geweld en vóór de zelfbeschikking van vrouwen.
- Slachtoffers van bedreiging en stalking moeten beter worden beschermd.
- We gaan de wettelijke verplichtingen uitvoeren die voortvloeien uit het Verdrag van Istanbul. Daaronder vallen ook bestrijding van geweld, huwelijksdwang, mishandeling en stalking.

Jeugd:

- De financiële verantwoordelijkheid voor de specialistische jeugdzorg komt bij de rijksoverheid. Financiële afwegingen bij gemeenten mogen de kwaliteit van de jeugdzorg niet onder druk zetten. We beperken ook de bureaucratie bij de organisatie en de verantwoording van jeugdzorg.

Arbeidsmigratie:

- Ongecontroleerde migratie leidt op dit moment tot uitbuiting, tot leegloop van andere landen (de zogeheten 'braindrain') en tot ontworteling van gemeenschappen. Vooral de werkgevers profiteren van arbeidsmigratie, terwijl publieke voorzieningen en de volkshuisvesting onder druk staan.
- Arbeidsmigranten worden ook regelmatig uitgebuit. We zorgen er daarom voor dat de overheid meer grip krijgt op de arbeidsmigratie, door deze migratie beter te reguleren. Iedereen die in Nederland wil werken en geen staatsburger is, dient in het bezit te zijn van een werkvergunning. Afhankelijk van de situatie kan het maximum aantal werkvergunningen per jaar worden aangepast. Totdat dit op orde is stoppen we tijdelijk met economische migratie.
- Mensen die gelijk werk doen krijgen gelijke rechten, ongeacht het land van herkomst. We pakken uitbuiting van arbeidsmigranten hard aan.

Volt *

Huiselijk geweld:

- Een gebrek aan betaalbare woningen mag nooit een reden zijn om in een onveilige situatie te blijven. Senioren moeten naar een veilige aanleunwoning kunnen, aan huiselijk geweld moet je kunnen ontsnappen en jongeren moeten op kamers kunnen wonen.
- Er moet extra bescherming zijn voor vrouwen in kwetsbare posities. Bijna de helft van de Nederlandse vrouwen heeft aangegeven na haar 15e levensjaar slachtoffer te zijn geworden van lichamelijk of seksueel geweld.
- Er moet meer gedaan worden om femicide en geweld in de relationele sfeer te voorkomen. Daarvoor is het nodig dat we geweld in de relationele sfeer niet langer behandelen als privékwesitie, maar als een maatschappelijk probleem en dat de overdracht van huiselijk geweld na één generatie stopt. We streven naar een nationale definitie van femicide, zodat we het probleem beter kunnen monitoren en bestrijden.

VVD *

Huiselijk geweld:

- Medeplichtigen bij eegerelateerd geweld zwaarder straffen. We verhogen de strafmaat voor medeplichtigen en verruimen de mogelijkheden om strafrechtelijk op te treden.
- Ook ontwikkelen we een integrale aanpak tegen femicide.
- Zelfstandig gebiedsverbod ter bescherming van slachtoffers en nabestaanden. Slachtoffers en nabestaanden van ernstige gewelds-, levens-, of zedendelicten zouden nooit in angst voor confrontatie moeten leven. Dus ook niet wanneer een dader na zijn straf weer op vrije voeten komt. Daarom wordt het verboden dat diegene in zijn oude woonplaats kan gaan wonen of verblijven.
- Er komt meer aandacht voor de opsporing en vervolging van zedendelicten en communicatie richting slachtoffers. Er wordt nauwer samengewerkt met (internationale) diensten om (netwerken van) online kinderlokken, zedencriminaliteit, kinderporno en seksueel geweld aan te pakken. Er wordt daarbij geïnvesteerd in de zedenpolitie en in slimme innovatieve oplossingen, waarbij slachtoffercoördinatoren van het OM, slachtoffers eerder en vollediger voorzien van informatie over de strafzaak. De nieuwe Wet seksuele misdrijven doet meer recht aan slachtoffers.

Mensenhandel:

- We verlagen de bewijslast bij de herziening van het delict mensenhandel. Hierdoor krijgen we meer daders veroordeeld. Ook komt er een aangifteplicht voor iedereen (behalve slachtoffers en hulpverleners) die kennis heeft over het plegen van mensenhandel.
- We verlagen de bewijslast bij de herziening van het delict mensenhandel. Hierdoor krijgen we meer daders veroordeeld. Ook komt er een aangifteplicht voor iedereen (behalve slachtoffers en hulpverleners) die kennis heeft over het plegen van mensenhandel.

2. Ondersteun kwetsbare mensen

BBB *

Toegang tot zorg:

- Integratie van geestelijke gezondheid in bredere zorg. Daarbij wordt de samenwerking tussen verschillende zorgdisciplines bevorderd. Dit zorgt voor vroegtijdige signalering en ingrijpen bij mentale problemen. De Praktijkondersteuner GGZ bij de huisarts is een verrijking en wordt

de aangewezen vergoede eenvoudige GGZ-zorg. Daardoor ontstaat er meer financiële en praktische ruimte voor zwaardere GGZ-zorg.

- Als een zorgprofessional vaststelt dat een patiënt een blijvende lichamelijke of verstandelijke beperking heeft, vervalt de jaarlijkse indicatiestelling voor de Wmo en de wijkverpleging.
- Overheveling van de verwarde personen-problematiek naar de juiste instanties. De problematiek rond verwarde personen hoort niet primair bij de politie, maar bij de GGZ en het ministerie van VWS.

Ggz:

- Wij pleiten voor krachtige campagnes om schermverslaving te verminderen en het mentaal welzijn te verbeteren.

CDA **

Wmo:

- Het bereiken van de leeftijd van 18 betekent niet plotseling dat er geen behoefte meer is aan hulp of ondersteuning. We zetten in op een meer geleidelijke overgang voor jongeren van 18 jaar en ouder op het gebied van huisvesting, werk, inkomen en toegang tot de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo).

Preventie:

- Samen met de politie, boa's en wijkagenten vergroten we de politie-inzet op straat. Personen met verward of onbegrepen gedrag brengen we onder bij hulporganisaties in plaats van bij de politie. Bodycams worden onderdeel van de standaarduitrusting van politieagenten en boa's, waardoor bij delicten deze beelden direct als bewijsmiddel in de rechtszaal kunnen worden gebruikt. Personen met verward of onbegrepen gedrag brengen we onder bij hulporganisaties in plaats van bij de politie. Op deze manier staat niet het vervolgen, maar verzorgen voorop.
- Mentale gezondheid is net zo belangrijk als lichamelijke gezondheid. Zorg voor preventie, vroegsignalisering, en sterkere mentale gezondheid, zodat de ggz beschikbaar blijft voor mensen die het het hardste nodig hebben.

Toegang tot zorg:

- Zorg wordt meer ingericht in de wijk en de buurt, met meer mogelijkheden voor maatwerk. Hierbij spelen huisartsen, paramedici, welzijnswerkers en wijkverpleegkundigen een onmisbare en centrale rol.
- Ook zetten we in op meer gemengde woonconcepten voor mensen die uitstromen uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen en een 'goede buur' nodig hebben

CU **

Ggz in de wijk:

- We investeren in geestelijke gezondheidszorg in de wijk en in de verbetering van de samenwerking tussen de ggz, huisartsen, maatschappelijke opvang, woningcorporaties, schuldhulpverlening en andere zorg- en hulpverleners en herstelgroepen. Er komen ook meer praktijkondersteuners ggz. Zo willen we voorkomen dat mensen zwaardere zorg nodig hebben

- Organiseer betere toegang tot de ggz. Goede triage, gebruik van ervaringsdeskundigheid of lotgenotencontact zou ertoe moeten lijden dat ernstige psychiatrisch patiënten niet langdurig op een wachtlijst staan vanwege de complexiteit van zorg die ze nodig hebben. De financiering regelen we op basis van beschikbaarheid, en niet op gebruik zodat er een adequaat en landelijk dekkend systeem komt voor patiënten met een hoogcomplexere zorgvraag die niet binnen hun eigen regio kunnen worden geholpen. We willen dat zorgaanbieders verantwoordelijk worden om na de intake – als de aanbieder niet zelf de beste zorg kan bieden – de patiënt te ondersteunen in diens zoektocht naar passende zorg.

Toekomst voor beschermd wonen:

- Aanbieders en gemeenten worden voldoende ondersteund bij de veranderingen in het stelsel van beschermd wonen, ook financieel. We willen dat mensen met ernstig psychische ziektes ook passende woonzorg wordt geboden wanneer dat niet in de eigen gemeente beschikbaar is.

D66 *

Toegang tot zorg:

- Over goede zorg wordt samen besloten; ruimte voor vertrouwen van professionals en patiënten.
- Nieuwe energie voor de jeugdzorg: kinderen verdienen gelijke kansen op een goede start. Als jongeren het willen bieden we jeugdzorg tot 21 jaar.
- O.a. wijkteams moeten gezinnen ondersteunen.
- Toegang tot zorg voor iedereen en stimuleren van regie op je eigen leven.
- Minder wachtlijsten voor psychische zorg.

Ggz:

- Een deel van de mensen die in aanraking komt met de GGZ heeft maatschappelijke problemen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan schulden, discriminatie en eenzaamheid. De maatschappelijke problemen en de psychische aandoeningen beïnvloeden elkaar over en weer in negatieve zin. We moeten deze problemen herkennen, erkennen en aanpakken. Dit voorkomt dat psychische problemen uitgroeien tot ernstige, chronische aandoeningen of crisissituaties.
- In het landelijk preventieakkoord blijft ruime aandacht voor mentale gezondheid, met aandacht voor het vergroten van de mentale vaardigheden van jongeren door onderwijs en sport, inzet op vroege signalering van psychische problemen bij jongeren en verslavingspreventie bij risicogroepen.
- We zetten in op nazorg, om te voorkomen dat iemand terugvalt na een traject in de GGZ. We willen GGZ-instellingen en zorgverzekeraars stimuleren meer te innoveren op het gebied van nazorg mogelijkheden. Nazorg kan ook plaatsvinden door begeleiding in de eerstelijnszorg, of bij een herstelacademie als laagdrempelige opvang voor mensen die intensief willen werken aan herstel.
- Om de kennis in de eerstelijnszorg te vergroten, komt er een uitgebreide consultatiefunctie voor de ggz en verslavingszorg.

GroenLinks/PvdA **

Ggz:

- In de ggz komt er coördinatie via regionale zorgtafels. We zorgen dat er voldoende zorg wordt ingekocht zodat lange wachtlijsten worden teruggedrongen. Voor de meest complexe ggz-behandelingen gaan we landelijke centra oprichten en breiden we het aantal plekken voor crisisopvang uit. We zorgen voor de uitwisseling van praktijkkennis tussen ggz, het sociale domein en politie-en hulpdiensten om te voorkomen dat personen met verward gedrag onnodig in de cel of op straat belanden. Voor de behandeling van psychische problemen, zoals PTSS, depressie en trauma, maken we meer ruimte voor behandeling in combinatie met MDMA en psychedelica, waarbij wetenschappelijke inzichten leidend zijn. We zorgen voor een landelijk dekkend netwerk en structurele financiering van zelfregie-en herstelorganisaties, die ervoor kunnen zorgen dat mensen laagdrempelig en dicht bij huis kunnen werken aan hun herstel.

Toegang tot zorg:

- Gemeenten moeten meer ruimte en middelen krijgen om de uitvoeringspraktijk van de Wmo te vereenvoudigen en te verbeteren. Voor mensen met een laag inkomen of een levensbrede en levenslange beperking komt er geen eigen bijdrage voor Wmo-hulp.
- In de zorg creëren we binnen de verschillende zorgwetten een aparte status voor mensen met een levensbrede en levenslange beperking. Binnen de Wet langdurige zorg (Wlz) schaffen we de eigen bijdragen af voor mensen met een levenslange en levensbrede beperking en we zorgen dat (sport)hulpmiddelen ruimhartig worden toegekend.
- Door de gecoördineerde inkoop van zorg kunnen we stoppen met het verplicht Europees aanbesteden in gemeenten. We scherpen daarnaast de criteria aan om zorgaanbieder te worden, waarmee we de wildgroei aan nieuwe kleine aanbieders in delen van de eerstelijnszorg afremmen.
- Door de gecoördineerde inkoop van zorg kunnen we stoppen met het verplicht Europees aanbesteden in gemeenten. We scherpen daarnaast de criteria aan om zorgaanbieder te worden, waarmee we de wildgroei aan nieuwe kleine aanbieders in delen van de eerstelijnszorg afremmen.

Nieuw Sociaal Contract ***

Toegang tot zorg:

- Wij willen investeren in preventie voor alle mensen in Nederland, maar willen extra aandacht voor preventie voor burgers in regio's en steden waar veel mensen met een lage sociaaleconomische status wonen.
- Wij streven naar gezondheid in alle beleidsdomeinen. Dit betekent concreet dat alle sectoren (en niet alleen de gezondheidszorg) moeten samenwerken om de gezondheid te verbeteren, bijvoorbeeld door een omgeving te creëren die bewegen, lopen en fietsen (bij voorkeur op een niet-elektrische fiets) stimuleert, ervoor te zorgen dat onze lucht en water schoon zijn en ervoor te zorgen dat kinderopvang en onderwijs van goede kwaliteit zijn.
- Al op jonge leeftijd moet geïnvesteerd worden in de juiste voeding, mentale gezondheid, goede mondhygiëne, sport en bewegen, het tegengaan van alcohol-, drugs- en tabaksgebruik, een veilig (t)huis en inkomenszekerheid. Met elkaar zullen we ons als samenleving verantwoordelijk moeten voelen voor een gezonde leefstijl van de jeugd, zeker waar het gaat over drank, drugs en mentale weerbaarheid.

- Bestaanszekerheid betekent dat mensen zorg krijgen als dat nodig is. Nog steeds worden er soms onverzekerde patiënten geweigerd in zorginstellingen. Het gaat vaak om kwetsbare mensen zoals dak- en thuislozen of uitgeprocedeerde asielzoekers. De acute zorgverlening blijft ook voor hen beschikbaar.
- We zorgen ervoor dat het eigen risico voor mensen minder belastend is door hen niet te dwingen om het volledige eigen risico in één keer te betalen, maar per behandeling een deel van het eigen risico. De optie om het eigen risico te verhogen ondermijnt de risicosolidariteit in de zorg en willen we schrappen.
- Om passende zorg te geven moet de prikkel tot behandelen minder worden en moet tijd voor de patiënt om behandel- en diagnostiekgrenzen te bespreken worden beloofd. Financieel kan het samen bespreken van passende zorg nadelig zijn voor zorgaanbieders omdat het leidt tot minder inkomsten vanwege minder behandelingen. Zorgaanbieders moeten beloofd worden als zij inkrimpen qua behandeling en diagnostiek. Regionale afspraken zijn daarvoor nodig, onder leiding van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa).
- We bouwen voort op het Integraal Zorgakkoord (IZA). Wij ondersteunen dat er een regionaal samenhangend zorgaanbod komt, waarbij zorgaanbieders, zorgverzekeraars, welzijnswerk en overheden bindende afspraken maken over de toegankelijkheid, beschikbaarheid en betaalbaarheid. Bij regionale afspraken moeten ook de langdurige zorg en gehandicaptenzorg betrokken worden.
- Voorkomen moet worden dat mensen klem komen te zitten tussen 'zorgproducten'. Cliënten en patiënten mogen geen last hebben van de bureaucratische schotten in de organisatie en financiering van de zorg. Zorgaanbieders bieden daarom integraal zorg aan, over de grenzen van de verschillende wetten en financieringsbronnen heen. Samen organiseren zij een knooppunt waar alle woon- en zorgvragen uit de regio voor jeugd en volwassenen bij elkaar komen. Dit ongeacht of het gaat om uit- en instroom vanuit psychiatrie, forensische zorg, verslavingszorg of beschermd wonen.
- Binnen gezinnen is vaak sprake van meerdere en complexe problemen. Hulpverlening is pas effectief als het probleem ook integraal wordt aangepakt. Directe en vroegtijdige deskundige beoordeling van de hulpvraag door een professional zoals een psycholoog of psychiater is van belang om samen met het gezin te komen tot de juiste zorg op de juiste plek. In de uitvoering wordt gebruikgemaakt van effectieve interventies.
- De mogelijkheid om jeugdhulp ook in te zetten voor jongeren van 18 tot 23 jaar staat in de Jeugdwet. Uit de praktijk blijkt dat veel gemeenten de hulp aan jongeren stopzetten zodra zij 18 worden. Wij vinden dat niet leeftijd, maar zelfstandigheid het criterium moet zijn om een jeugdzorgtraject af te ronden. Om te voorkomen dat jongeren geen hulp krijgen, terwijl dit wel nodig is, moet verlengde jeugdhulp tot 23 jaar in alle gemeenten van Nederland tot de mogelijkheden behoren.
- Personen met verward gedrag of een persoonlijkheidsstoornis moeten zo veel mogelijk uit het strafrecht worden gehouden en indien zij in het strafrecht terechtkomen, verdienen zij op basis van hun veroordeling soms straf, maar altijd verplichte hulp. In iedere veiligheidsregio moet (weer) een structurele opvang voor personen met verward gedrag beschikbaar komen.
- Het recht moet toegankelijk zijn voor iedereen. Daarom hechten we aan een goede en toegankelijke sociale advocatuur. Deze moet ook toegankelijk zijn voor fiscale zaken. De eigen bijdrage moet stapsgewijs worden afgebouwd.

Ggz:

- Er is brede aandacht in de samenleving nodig voor neerslachtigheid en depressies onder tieners en jongvolwassenen en voor eenzaamheid onder ouderen.
- Door sneller vast te stellen wie zorg nodig heeft en wie niet, kunnen wachtlijsten afnemen. Er moet direct een juiste beoordeling van de hulpvraag plaatsvinden. Ernstige psychiatrische aandoeningen met veel impact voor patiënt en samenleving krijgen prioriteit.
- Grote ggz-instellingen dienen de menselijke maat terug te brengen door hun zorg weer kleinschalig te organiseren. De uitvoering van de Wet verplichte ggz brengt te veel administratieve lasten met zich mee; dit moet omlaag.
- Er moet meer aandacht komen voor suïcidepreventie. Wij streven ernaar om structurele suïcidepreventie als publieke taak in de wet op te nemen.

Partij voor de Dieren *

Toegang tot zorg:

- Mensen die geestelijke gezondheidszorg nodig hebben, staan soms jarenlang op wachtlijsten en krijgen daardoor niet bijtijds goede hulp. Wachtlijsten en wachttijden in de GGZ dringen we terug door te investeren in genoeg (vergoede) omscholings- en opleidingsmogelijkheden, vermindering van administratieve lasten, en vermindering van kosten door professionals te stimuleren in loondienst te gaan. Tot het zover is zorgen we voor voldoende overbruggingszorg en meer (tijdelijke) opnameplaatsen. De GGZ wordt onderdeel van de zorg in elke buurt.
- Zorg vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en zorg voor mensen met een beperking wordt bij voorkeur kleinschalig aangeboden (Wet Langdurige Zorg) en is in elke gemeente gelijkwaardig: welke zorg je kan ontvangen, mag niet afhangen van de gemeente waarin je woont. Wmo-zorgverleners worden beter ondersteund en betaald.

Ggz:

- Neurodiversiteit krijgt een plek in opleidingen van GGZ-hulpverleners. Daarmee komt meer aandacht voor de verschillende manieren waarop het brein van mensen werkt, bijvoorbeeld als het gaat om communicatie en het omgaan en verwerken van prikkels en informatie.
- De bezuinigingen op de GGZ hebben ervoor gezorgd dat de politie vaak moet worden ingezet bij mensen met onbegrepen gedrag. We investeren in de GGZ om de politie te ontlasten.

PVV 0*

De PVV wil voor u:

- Zorg voor mensen met een levenslange beperking in één wet.

SGP *

Toegang tot zorg:

- Het begint ermee dat we iedereen die zorg verleent méér moeten gaan waarderen en beter belonen.
- Minstens zo belangrijk is dat zorgverleners ruimte en vertrouwen krijgen om hun kennis en kunde in te zetten. Waar al heel veel jaren op gehamerd wordt, moet nu écht gebeuren: schrap en vereenvoudig de regels in de zorg. Minder regels biedt meer ruimte voor de

menselijke maat. Als stip aan de horizon: halvering van de regeldruk. Vereenvoudig bijvoorbeeld de regels voor onvrijwillige zorg.

- Maak het aanvragen en verantwoorden van financiering makkelijker.
- En zorg ervoor dat mensen met een levenslange lichamelijke beperking niet iedere keer opnieuw moeten bewijzen dat zij zorg nodig hebben.

SP *

Toegang tot zorg:

- Verwarde personen horen niet in een politiecel, maar in de geestelijke gezondheidszorg. Daarvoor is meer opvang nodig in de ggz.
- De ggz-ondersteuning wordt een vast onderdeel van de zorg in de buurt. De wachtlijsten dringen we terug door voldoende opnameplaatsen en ambulante behandelplaatsen in iedere regio, met voldoende en goed geschoold personeel. Zo voorkomen we persoonlijke drama's en maatschappelijke kosten van overlast, vervuiling en verslaving. Bij een crisis geldt dat niet de politie de eerste opvang moet doen, maar dat er voldoende ggz-zorg beschikbaar moet zijn.
- Ook de tandarts, de ggz en de fysiotherapie worden voortaan helemaal vergoed.

Volt *

Toegang en ggz:

- De veiligheid en het (psychische) welzijn van kwetsbare mensen, zoals kinderen, gezinnen en lhbtq+'ers, moet altijd gewaarborgd zijn, ook in nood- en crisisopvang.
- We zorgen dat de geestelijke gezondheidszorg (ggz) beter toegankelijk wordt en voor jongeren tot 25 jaar gratis is. Drie kwart van de psychiatrische stoornissen manifesteert zich voor het 25ste levensjaar; laagdrempelige en adolescentvriendelijke hulp is hierbij van groot belang.
- We draaien de bezuinigingen op de ggz van de afgelopen kabinetten terug en investeren er weer in. Doelen zijn de wachtlijsten terugdringen en de beschikbare budgetten vergroten waardoor de ggz weer toegankelijk is voor iedereen die het nodig heeft.
- Armoedebestrijding wordt onderdeel van het Nationaal Preventieakkoord. Volt wil dat sociale problematiek als armoede, huisvestingsproblemen en huiselijk geweld ook meegenomen worden in het Nationaal Preventieakkoord, dat nu vooral gericht is op het terugdringen van roken, alcoholmisbruik en overgewicht.
- We zetten ons in voor een holistische benadering van patiënten. Een mens past heel regelmatig niet in slechts één van de hokjes.

VVD *

Ggz:

- Problematiek op tijd in beeld. We willen ervoor zorgen dat (mentale) problematiek sneller gezien en verholpen wordt, om erger te voorkomen. We verstevigen de rol van sportverenigingen, het onderwijs en de werkgevers hierbij. Bij mensen met psychische klachten moet breder gekeken worden naar oorzaken. Samenwerking met andere terreinen, zoals hulp bij schulden, is daarbij noodzakelijk. We bevorderen het opzetten van mentale gezondheidscentra en laagdrempelige herstel- en zelfregiecentra door heel Nederland. We

gaan door met het verkorten van wachttijden in de ggz en we willen een groter aanbod van digitale ggz-zorg.

- Betere hulp voor mensen met ernstige psychische problemen. De ggz in Nederland moet beter worden georganiseerd. Zodat mensen die zware mentale zorg vragen en hulp hard nodig hebben die ook krijgen.
- Passende hulp voor personen met verward gedrag. We versterken de leidende rol van de ggz bij hulp aan personen met verward gedrag, zoals een betere samenwerking met de politie. Dit ontlast de politie en zorgt er tegelijkertijd voor dat personen met verward gedrag de juiste hulp krijgen. We verbeteren veilige informatiedeling tussen gemeentes en ggz-instellingen zodat zorg en veiligheid beter en veilig aan elkaar verbonden worden. Daarmee ondersteunen we ook de politie.

Toegang tot zorg:

- Kwaliteit van zorg en wonen. Mensen willen zo lang mogelijk zelfstandig en met kwaliteit van leven kunnen blijven wonen. Daar investeren we in. En we geven prioriteit aan meer woningen en woonvormen zoals hofjes, waar mensen zelfstandig, of in nabijheid van elkaar met hulp van zorg en ondersteuning, oud kunnen worden. Waar rekening gehouden wordt met woonwensen, slimme snufjes het woonplezier vergroten en huishoudelijke taken makkelijker maken. Ook de omgeving bepaalt het woonplezier, zoals voorzieningen waar mensen hun vrije tijd kunnen deelsprtn en winkelbuurten. Gemeenten en corporaties maken hierover afspraken. Niet voor iedereen is zelfstandig wonen met zorg mogelijk. Als je echt bent aangewezen op intensieve zorg, dan wil je dat er een plek voor je is in een fijn verpleeghuis, met de beste kwaliteit van zorg. Voor deze mensen houden we plekken beschikbaar.
- We versterken de huisarts. We geven de huisarts meer tijd voor patiënten, en bevorderen nauwere samenwerking met ziekenhuizen hierbij. Zo creëren we ruimte voor het goede gesprek en beslissing over behandelplan en voorkomen we onnodig doorverwijzen. Ook willen we dat gemeenten op tijd afspraken maken over goed onderdak voor huisartsen en hebben we aandacht voor regio's waar een tekort is.
- Bekostigen op basis van resultaat. We willen ervoor zorgen dat zorgverleners beloond worden op basis van het behaalde resultaat voor de patiënt, en niet op de hoeveelheid behandelingen. Ook willen we dat voor de patiënt duidelijk is wat de behandeling inhoudt, wat de kosten zijn, welke resultaten er behaald zijn en wat eventuele alternatieven zijn, ook als dat betekent niet-behandelen.
- Uitbreiding van de mogelijkheden gegevens te delen in het gevangeniswezen. Het wordt eenvoudiger en voorzien van een betere wettelijke grondslag, om sneller informatie te delen tussen de opsporing, het gevangeniswezen en de tbs. We maken het ook makkelijker gegevens uit te wisselen tussen de forensische- en niet-forensische zorg.

3. Pak dakloosheid aan

BBB *

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- Wij hebben ook oog voor mensen die na een scheiding noodgedwongen nog jaren bij hun ex moeten blijven wonen. Wij hebben oog voor ouderen die eigenlijk de trap niet meer op kunnen komen, maar in de huidige woningmarkt geen gelijkvloerse ouderenvoning kunnen vinden en/of geen informatie hebben over voorzieningen. Wij hebben ook oog voor mensen die dakloos zijn geworden door het woningtekort, nadat zij door andere

omstandigheden hun woning hebben moeten verlaten en soms zelfs noodgedwongen in de auto slapen of in een caravan achter op het erf 'wonen'.

- Het Nederlandse systeem van sociale woningbouw is uniek en succesvol. Met behulp van woningcorporaties maken we veilige en schone wijken waar mensen prettig kunnen wonen en er zich echt thuis kunnen voelen. Woningcorporaties zijn een betrouwbare partner bij het oplossen van de woningnood en wij verwachten van hen dat zij juist in deze tijd anticyclisch investeren. EN: De corporatiesector is lange tijd in staat gebleken om 30.000 woningen te bouwen. Mede door het landelijke beleid is dit echter teruggezakt naar ongeveer 15.000 woningen per jaar. Door de sector te ondersteunen, gaan we zo snel mogelijk weer terug naar de realisatie van 30.000 sociale huurwoningen per jaar.

CDA *

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- Bestaanszekerheid gaat voor ons niet alleen over inkomen, maar ook over werk, wonen, zorg en onderwijs. Wij zeggen daarom: niet langer bouwen voor de markt, maar bouwen aan gemeenschappen. Wonen is een basisrecht.
- Het CDA kiest duidelijk voor het bouwen van voldoende huizen voor alle woningzoekenden. De afgelopen jaren zijn we aan de slag gegaan met een strakkere regie door het rijk, het afschaffen van de verhuurdersheffing, de regulering van de huren en de versterking van de positie van starters tegenover huisjesmelkers en beleggers. Het CDA was de drijvende kracht achter dit herstel van volkshuisvesting als publieke taak. Daar gaan we mee door.
- Volkshuisvesting begint met het denken vanuit de lokale gemeenschap. Wat is er nodig om met elkaar een gemeenschap te vormen? Dat gaat over de bouw en het behoud van voorzieningen, veiligheid, en het voorkomen dat mensen, oud of jong, uit hun vertrouwde woonomgeving weg moeten door het woningtekort. Om een gemeenschap te vormen moet je ook bij elkaar kunnen komen. Drempels hiervoor (slechte verbindingen, hoge kosten) moeten lager worden, niet hoger. We zetten in op een betaalbaar, leefbaar en bereikbaar thuis voor iedereen.
- Het scheiden van wonen en zorg heeft veel zelfstandigheid opgeleverd, maar soms ook eenzaamheid en hoge (thuis-)zorgkosten. We investeren in een warm thuis voor onze ouderen en mensen met een beperking door meer combinaties van wonen en zorg mogelijk te maken die toegankelijk zijn voor iedereen. Er komt een nationaal plan voor de bouw van hofjes voor ouderen, mantelzorgwoningen en een nieuwe vorm van het vertrouwde bejaardentehuis en innovatieve woonvormen voor mensen met een beperking. Ook zetten we in op meer gemengde woonconcepten voor mensen die uitstromen uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen en een 'goede buur' nodig hebben
- In de woningbouwprogramma's moet er meer ruimte komen voor hofjeswoningen, generatiewoningen en voorzieningen waar wonen en zorgen voor ouderen gecombineerd kan worden.
- Het woningtekort raakt het leven van alledag en het vinden van een passend huis wordt alleen maar lastiger. Te lang is gedacht dat de optelsom van lokale beslissingen als vanzelf een oplossing zou bieden voor de woningnood.
- We gaan onverminderd door met de gemaakte afspraken voor de bouw van bijna een miljoen woningen tot en met 2030, waarvan twee derde betaalbaar en met focus op starters, gezinnen en ouderen. Iedere gemeente bouwt daarbij 40% voor de middengroepen en gemeenten met weinig sociale woningbouw moeten daarmee aan de bak. De woningnood is

een maatschappelijke crisis. Voorkomen moet worden dat stikstofregels grote woningbouwprojecten stilleggen.

- Het woningvraagstuk vereist een zelfstandig Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.
- Coöperaties krijgen de ruimte om zonder winstoogmerk voor de middenklasse te gaan bouwen. Hiervoor is het van belang dat coöperaties strategische grondposities kunnen innemen. We schaffen de markttoets af.
- Corporatiehuurders krijgen meer kans om hun woning te kopen. De financiële opbrengsten investeren woningcorporaties vervolgens in nieuwbouw en verduurzaming.
- We gaan onverminderd door met de bouw van genoeg woningen om het woningtekort op te lossen. Startende gezinnen en ouderen kunnen een passende woning vinden in de eigen omgeving. Daarvoor nemen we onnodige regels weg om in ieder dorp en iedere stad snel te kunnen bijbouwen. Gemeenten kunnen nieuwbouwwoningen en huurwoningen toewijzen aan starters en eigen inwoners. Woningbouwverenigingen gaan bouwen voor de middenklasse.
- De nieuwe wet waarmee de helft van de nieuwbouwwoningen en huurwoningen door gemeenten kan worden toegewezen aan eigen inwoners en mensen met een vitaal beroep wordt doorgezet.
- Om de integratie te versterken is een betere lokale verbinding met de samenleving cruciaal. Gemeenten tonen solidariteit met Ter Apel en dragen allemaal naar vermogen bij aan asielopvang en de huisvesting van statushouders en daarvoor is de spreidingswet noodzakelijk. Gemeenten huisvesten asielzoekers zoveel mogelijk in kleinschalige vorm, in verbondenheid met de lokale gemeenschap.

CU ***

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- We herstellen de volkshuisvesting. De ChristenUnie wil fair, rechtvaardig woonbeleid met eerlijke kansen voor iedereen. Daar zijn grote (fiscale) veranderingen en een stevig bouwoffensief voor nodig.
- Bouw veel meer betaalbare woningen. De ChristenUnie wil dat er 100.000 woningen per jaar bijkomen, waarvan een groot deel beschikbaar komt voor starters en senioren. Het tekort aan woningen dreigt in 2025 al op te lopen tot 400.000 woningen en tot 2030 is er behoefte aan bijna een miljoen nieuwe woningen. Maar bouwprojecten komen door allerlei oorzaken nauwelijks van de grond of vallen stil. Dit vraagt om veel meer actie, vanuit de markt, maar zeker ook vanuit de overheid. De recent gemaakte Nationale Prestatie Afspraken (NPA) tussen Rijk, corporaties en gemeenten moeten snel worden uitgevoerd. Het Rijk en de provincies gaan met behulp van de nieuwe Wet Regie op de volkshuisvesting sturen op de realisatie van voldoende betaalbare woningen door partijen aan de gemaakte afspraken te houden, met name de eis om twee derde betaalbaar te bouwen, waaronder 30% sociale huurwoningen.
- Voorkom dat woningbouw stilvalt. Acute vraaguitval is te voorkomen als de overheid een doorbouwgarantie afgeeft. Zo worden projecten toch in aanbouw genomen, ook al zijn er nog niet genoeg verkocht. De faciliteit in de overdrachtsbelasting die voorziet in het niet-afragen daarvan indien een woning binnen 6 maanden opnieuw wordt verkocht, wordt verruimd tot 36 maanden.
- Een agenda voor volkshuisvesting. Het ministerie van Volkshuisvesting komt met een langjarige agenda voor de volkshuisvesting in Nederland, zodat ontwikkelaars weten waar zij de komende jaren aan toe zijn. Onderdeel daarvan is het versimpelen en versnellen van

vergunningprocedures, zodat de meeste tijd van een bouwproject niet meer in procedures zit.

- Ruim baan voor woningcorporaties. Er komt een einde aan de winstbelasting (Vpb) voor woningcorporaties. Woningcorporaties krijgen de ruimte om – zonder markttoets! – te investeren in de bouw van betaalbare middeldure huurwoningen en leefbare wijken. Om de betaalbare middenhuur te kunnen realiseren mogen corporaties geborgd financieren bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit zorgt voor doorstroming op de woningmarkt en een gemengd woningaanbod.
- Inzetten op een ander grondbeleid. Speculatie met grond en veelvuldige transacties drijven de prijs op. De waarde stijging van grond, omdat deze bebouwd gaat worden, komt slechts beperkt in publieke handen terecht. Bestaande instrumenten, zoals het voorkeursrecht voor gemeenten en het instrumentarium uit de Omgevingswet, moeten beter benut worden. We zijn voorstander van een planbatenheffing.
- Leegstaande gebouwen worden hergebruikt. Gemeenten mogen een leegstandsbelasting heffen. De overdrachtsbelasting voor beleggers bij transformatie naar woningen wordt afgeschaft.
- Benut de bestaande voorraad. Door het bevorderen van doorstroming, het bouwen van extra seniorenwoningen, het optoppen van woningen met een extra woonlaag, het vereenvoudigen van het plaatsen van kangoeroe-woningen, en het stimuleren van hospitaerverhuur benutten we de bestaande voorraad beter.
- Solidariteit tussen wijken en gemeenten. Gemeenten worden aangespoord om duurdere woningen te bouwen in goedkope wijken en goedkopere woningen in de duurdere wijken. Elke gemeente bouwt voldoende sociale huurwoningen en laat dat niet aan de buurgemeente(s) over. Provincies hebben en krijgen (aanwijzings)mogelijkheden om hierop te sturen. Er wordt met de wet regie op de volkshuisvesting gestuurd op het handhaven van een norm van 30% sociale nieuwbouw, woningen voor kwetsbare doelgroepen en ouderen en eventueel een aanwijzing voor de fatsoenlijke huisvesting van arbeidsmigranten.
- Investeer in leefbare wijken. In de 20 stedelijke ‘focusgebieden’ wordt het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid voortgezet. Hiermee bevorderen we de leefbaarheid en veiligheid voor 1,3 miljoen mensen en verkleinen we de verschillen. Daarvoor is één integraal en meerjarig budget nodig.
- Nieuwbouwwijken moeten uitnodigen tot ontmoeting. In grootschalige nieuwbouwwijken moet voldoende ruimte zijn voor ontmoeting, zoals in hofjes, buurthuizen, kerk- en verenigingsgebouwen. Ook wordt voldoende ruimte gereserveerd voor breed maatschappelijk vastgoed, zoals praktijken voor huisartsen, verloskundigen of fysiotherapie, maatschappelijke opvang en -hulpverlening.
- Geen discriminatie op de woningmarkt. Met een standaard biedlogboek voor makelaars is het gedaan met een oneerlijke biedingspraktijk. De toewijzing van woningen door particuliere verhuurders moet objectiever. Dit voorkomt discriminatie op de woningmarkt. We helpen gemeenten malafide verhuurders hard aan te pakken
- Schaf de kostendelersnorm bij tijdelijk verblijf af. De kostendelersnorm tot 27 jaar is afgeschaft. De wet moet nog verder worden aangepast. Wanneer iemand een naaste in acute (woning) nood onderdak biedt in de eigen woning, is de kostendelersnorm niet van toepassing. Daarnaast verzachten we de kostendelersnorm.

Dakloosheid:

- We voorkomen dakloosheid door te investeren in bestaanszekerheid, het creëren van voldoende betaalbare woningen en het voorkomen van huisuitzettingen bij betalingsachterstanden.
- Maak een einde aan dakloosheid. Iedereen heeft een dak boven het hoofd nodig. Housing first is het uitgangspunt. Wanneer iemand een fatsoenlijk dak boven zijn hoofd heeft, kan iemand vanuit daar begeleid worden bij alle andere problemen die iemand heeft. Het is ons doel om in 2030 geen daklozen meer te hebben in Nederland.
- Voor iedereen menswaardig onderdak. We maken een einde aan slaapzalen in de maatschappelijke opvang. Deze opvang wordt ook kleinschaliger georganiseerd. In 2030 kent geen enkele regio meer langdurig grootschalige opvang. Gemeenten krijgen een huisvestingsplicht voor alle mensen die uitstromen uit beschermd wonen en de maatschappelijke opvang, vergelijkbaar met de huisvestingsplicht voor statushouders. Er worden daarover prestatieafspraken gemaakt met woningcorporaties.

D66 **

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- Wonen gaat in de eerste plaats over de invulling van het sociale grondrecht: het recht op huisvesting. Een fatsoenlijke woning is een voorwaarde om deel te kunnen nemen aan de maatschappij. Het sociaal grondrecht op wonen moet het uitgangspunt worden van het woonbeleid. Zicht op een betaalbare (huur)woning moet weer vanzelfsprekend zijn.
- Om dit vorm te geven is het nodig om te kiezen voor een combinatie van fiscale maatregelen, prioriteit voor de aanpak dakloosheid en het bouwen van het type woningen waar de grootste behoefte aan is.
- Om het oplopende woningtekort aan te pakken, neemt het Rijk weer de regie over volkshuisvesting en woningdelen moet makkelijker.
- D66 wil dat minimaal een derde van de nieuw te bouwen woningen sociale huurwoningen zijn. Hierdoor zorgen we ervoor dat de woningvoorraad in wijken, dorpen en steden meer in balans komt. Woningcorporaties krijgen een belangrijke rol in het bouwen van middenhuurwoningen.
- Het aanpakken van dakloosheid is topprioriteit. Hierbij kijken we naar het Finse voorbeeld van Housing First, waarbij privacy en een eigen woning voorop staan.
- Een vast huurcontract moet de norm zijn, ook in de commerciële huurmarkt. Het geeft huurders zekerheid en zorgt er ook voor dat ze gebruik durven te maken van hun rechten bij slecht onderhoud of een te hoge huur. We zetten de plannen voor het maximeren van de huurprijzen in de middenhuur door, zodat huurders worden beschermd tegen te hoge huurprijzen.
- Zeggenschap van huurders over het huurbeleid én de consumentenbescherming van huurders moet beter. We stimuleren gemeenten om huurteams in te zetten. Deze lokale huurspecialisten kunnen huurders bijstaan in het halen van hun rechten.
- De uitwassen van arbeidsmigratie worden steeds zichtbaarder, bijvoorbeeld doordat er steeds meer arbeidsmigranten in steden op straat slapen als zij door hun werkgever op straat zijn gezet.
- Gemeenten en werkgevers hebben een gezamenlijke rol in het zorgen voor voldoende kwalitatieve huisvesting en faciliteiten voor arbeidsmigranten.

Dakloosheid:

- In het strafrecht verdienen jongeren extra aandacht. Samenwerking met Jeugdzorg is essentieel voor opvang en slachtofferhulp. Wanneer een jongere wel in de gevangenis terecht komt, is het belangrijk om vanaf de eerste dag te werken aan de terugkeer in de samenleving. Hierbij is het belangrijk dat er aandacht is voor een warme overdracht bij de overgang van binnen naar buiten. Dit voorkomt recidive en dakloosheid.

GroenLinks/PvdA **

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- Via een nieuw op te richten Woningbouwfonds zorgen we voor een forse toename in de bouw van betaalbare en duurzame huur- en koopwoningen. De ambitie is dat er jaarlijks 100.000 woningen bijkomen. Woningcorporaties krijgen weer de mogelijkheid om ook betaalbare huurwoningen voor middeninkomens te bouwen en te investeren in de leefbaarheid en de lokale economie. Daarnaast verhogen we de inkomensgrenzen voor de sociale huursector zodat meer mensen hier een beroep op kunnen doen. We geven woningcorporaties en wooncoöperaties de middelen om actief woningen van private partijen over te kopen, op te knappen, te verduurzamen en er sociale huur in te realiseren.
- Alle gemeenten zorgen dat minimaal 30% van hun woningvoorraad sociale huur is en vanaf daar bouwen we de sociale huurvoorraad verder uit. Sociale huurwoningen zijn in principe altijd corporatie- of coöperatiewoningen. Voor alle huurwoningen in Nederland voeren we een maximale huurprijs in die wordt berekend aan de hand van het puntenstelsel.
- We schaffen de kostendelersnorm af.

Dakloosheid:

- Het is onacceptabel dat mensen onvrijwillig dak- en thuisloos zijn. Het recht op een woning wordt de basis van ons beleid. We blijven vasthouden aan het doel om in 2030 onvrijwillige dakloosheid te beëindigen, zoals afgesproken in de Lissabon Verklaring. We zetten in op housing first om dakloosheid te voorkomen en te verhelpen. We investeren fors in de bouw van basiswoningen. Iedereen die dakloos raakt, krijgt direct zo'n basiswoning toebedeeld. Vervolgens krijgen zij hulp om een nieuwe woning te vinden en hun leven verder op te bouwen.
- Dakloosheid zien we ook als een woon- in plaats van enkel een zorgvraagstuk.
- We komen met een aanpak om dakloosheid van arbeidsmigranten tegen te gaan, en maken hierover ook afspraken binnen de EU en landen van herkomst.

Nieuw Sociaal Contract ***

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- Het hebben van onderdak is een basisvoorziening. Het aanpakken van de wooncrisis heeft voor ons een hoge prioriteit en wordt uitgewerkt in een apart hoofdstuk.
- De regering dient met een minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening de regie op de volkshuisvesting te voeren en ongewenste situaties te ontmoedigen, dan wel daarop actief te handhaven. De minister krijgt een taakstelling met betrekking tot het jaarlijks aantal te bouwen woningen.
- Het Rijk maakt niet-vrijblijvende afspraken met provincies en gemeenten over aantallen te bouwen woningen en ziet erop toe dat in provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies voldoende locaties worden aangewezen waar nieuwbouw kan plaatsvinden. Grote

nieuwbouwlocaties worden in beginsel gesitueerd rond de middelgrote en grote steden, op plekken die per trein en via de snelweg goed bereikbaar zijn. In dorpen en kernen moet gebouwd kunnen worden voor de lokale behoefte. Barrières om aan de randen van steden en dorpen 'een straatje erbij' te kunnen bouwen, worden weggenomen.

- Rijksgronden worden actief ingezet in gebiedsontwikkelingen om woningbouw te versnellen.
- Momenteel is het niet mogelijk voor gemeenten om grond één op één te verkopen (dit volgt uit het zogeheten Didam-arrest). Wij willen een uitzondering maken voor gebiedsontwikkeling. Gemeenten zouden wettelijk meer ruimte moeten krijgen om contracten aan te gaan zonder aanbesteding. Hierdoor kan gemeentelijke grond of vastgoed sneller herontwikkeld worden.
- Er komt een gemeentelijke heffing om grondspeculatie tegen te gaan; de waardeverhoging van grond moet ten goede komen aan de gebiedsontwikkeling of sociale woningbouw. Daarnaast maken we het mogelijk om, na zorgvuldige afweging, verouderde terreinen te onteigenen van het huidige gebruik, zodat zij niet op basis van woekerprijzen van grondspeculanten hoeven te worden aangekocht.
- We willen ontwikkelaars ruimte geven om, samen met de lokale bevolking, een goed stedenbouwkundig plan te maken. Toetsing van een breed gedragen plan aan het gemeentelijk beleid moet eenvoudiger worden, zodat snel tot uitvoering kan worden overgegaan. Indien een gemeente meer eisen stelt dan vastgelegd in het Bouwbesluit, dient de gemeente hiervoor een sluitende onderbouwing en financiering te leveren. Dit is ter toetsing aan de provincie.
- Het is van het grootste belang dat marktpartijen in beweging komen om meer (betaalbare) koopwoningen en woningen in het segment van de middenhuur te bouwen. Wij gaan in gesprek met marktpartijen om versnelling van de bouw met inzet van hun kennis en expertise voor elkaar te krijgen. Om de onzekerheid op de woningmarkt niet verder te voeden, verandert er voorlopig niets aan de fiscale behandeling van de eigen woning.
- Voor mensen met een middeninkomen is het steeds lastiger om een betaalbare huurwoning te vinden. Wij vinden het van belang dat de huurprijsbescherming wordt versterkt en dat het gereguleerde deel van de huursector wordt uitgebreid, zodat de huren van honderdduizenden middenhuurwoningen effectief gereguleerd worden. We zorgen ervoor dat ontwikkelaars voldoende ruimte houden om te bouwen.
- We willen afspraken maken met woningbouwcorporaties zodat zij ten minste 350.000 nieuwe woningen gaan bouwen tot 2031.
- Gemeenten die minder sociale huurwoningen hebben dan het landelijk gemiddelde worden gehouden aan een minimum van 30% sociale huur in hun nieuwbouwprogramma.
- Locaties die bestemd zijn voor sociale huurwoningen hebben altijd een sociale grondprijs. Dit is een vast percentage van de grondwaarde. Indien nodig worden er locatiegebonden subsidies verstrekt.
- De financiële armslag van corporaties is verruimd door het afschaffen van de verhuurdersheffing. Om ervoor te zorgen dat woningcorporaties ook in de toekomst een duurzame financiële bedrijfsvoering houden, worden voor commerciële partijen bedoelde fiscale heffingen op termijn verlaagd of afgeschaft.
- Daarnaast willen we het voor corporaties weer mogelijk maken om, onder heldere condities en met garanties van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), lage middenhuurwoningen te bouwen.

- Op het moment dat iemand te groot woont, moet het mogelijk worden om van woning te ruilen met iemand die te klein woont. Dit zien we als een volkshuisvestelijk gewenste woningruil. Wij verwachten van woningcorporaties en gemeenten dat zij dit faciliteren.

Dakloosheid:

- We maken ons zorgen over de toename van het aantal daklozen in de crisisopvang. Het probleem van dakloosheid moet volledig onder ogen worden gezien. Iedereen telt mee, ook mensen die nu eufemistisch als 'zelfredzame dakloze' worden gekwalificeerd.
- Ook is er een grote groep jongere daklozen. Gemeenten krijgen een opgave om deze daklozen op te vangen en te ondersteunen.

Partij voor de Dieren **

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- Door de maximale inkomensgrens te verhogen worden sociale huurwoningen toegankelijk voor meer mensen.
- We bouwen meer sociale huurwoningen. Met een financiële injectie door het Rijk worden woningcorporaties weer op gang geholpen met hun bouwopgave.
- Er worden geen sociale huurwoningen meer verkocht, tenzij deze minstens een-op-een vervangen worden in dezelfde gemeente. Hierbij wordt gelet op een goede spreiding van het aandeel sociale huurwoningen per buurt.
- Gentrificatie wordt tegengegaan door aan te sturen op gemengde wijken, waar bewoners van verschillende inkomensgroepen, achtergronden en leefstijlen elkaar tegenkomen. Het karakter van wijken en de rechten van degenen die daar reeds wonen worden beschermd. Huisuitzetting en uithuisplaatsing worden voorkomen door voldoende en tijdige schuldhulpverlening. Directe uithuisplaatsing bij betalingsachterstand wordt verboden.

Dakloosheid:

- Niemand hoeft op straat te slapen. Dakloosheid is de meest extreme vorm van sociale uitsluiting die zorgt voor bestaansonzekerheid. Onnodige bureaucratie die de hulp aan daklozen belemmert, zoals het zelfredzaamheidscriterium, wordt afgeschaft.
- In elke gemeente komen voldoende gratis slaapplekken.
- Bij slecht weer en kou mag een huisdier nooit een weigeringsgrond vormen voor opvang van de dakloze: ook voor huisdieren wordt een passende plaats gezocht, bijvoorbeeld in het asiel als het niet in de daklozenopvang kan.

PVV *

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- De wooncrisis wordt erger en erger. In de Grondwet staat dat de overheid voor voldoende woningen moet zorgen, maar de werkelijkheid is dat een betaalbaar dak boven het hoofd voor steeds meer Nederlanders onbereikbaar is geworden. De overheid heeft keihard gefaald.
- En heb je, na lang wachten, eenmaal een woning weten te bemachtigen, dan moet je maar zien of je het kunt betalen. De PVV wil dat de huren worden verlaagd.
- Terwijl de woningnood toeneemt, daalt het aantal afgegeven bouwvergunningen en worden er steeds minder woningen bijgebouwd: door het gedaalde consumentenvertrouwen, door

dwarszittende stikstofregels, door de focus op binnenstedelijke bouw, door allerlei lokale eisen etc. Daarom: schrap alle belemmerende regels, om te beginnen de stikstofregels.

- Jongeren – één op de tien 25-plussers – wonen noodgedwongen nog bij hun ouders en kunnen geen gezin stichten. Alleenstaande vrouwen met kinderen trekken van camping naar camping. En ga zo maar door. Het gebeurt allemaal in Nederland, één van de rijkste landen ter wereld. Dat is onaanvaardbaar.
- De PVV wil voor u:
 - Sociale huren verlagen
 - Huurtoeslag verhogen
 - Meer woningen voor de Nederlanders: meer sociale huurwoningen, meer middenhuurwoningen en meer koopwoningen bouwen
 - Geen voorrang voor statushouders bij de toewijzing van sociale huurwoningen, maar voorrang voor Nederlanders

Dakloosheid:

- De gevolgen van het toenemende woningtekort zijn schrijnend. Het aantal economisch daklozen neemt toe. Dat zijn mensen met een baan en een inkomen, maar zonder een woning. Van ellende slapen zij soms zelfs in een ijsskoude auto of bij vrienden of familie op de bank.

SGP 0*

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- Het woningtekort is inmiddels een echte woningnood. Er is een schrijnend gebrek aan betaalbare woningen, met name voor starters, gezinnen en ouderen. Het aanbod moet beter gaan aansluiten op de vraag. Schrap overbodige regels en stroperige procedures.
- Verder wil de SGP extra investeringen in betaalbare woningen, onder andere voor starters.

SP **

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- Na jarenlang neoliberal woonbeleid is in ons land het aantal mensen zonder dak boven het hoofd verdubbeld. We stoppen met het op straat zetten van mensen met een huurschuld en helpen hen met schuldsanering. Gemeenten maken een sluitend vangnet voor de opvang van dak- en thuislozen en plekken voor begeleid wonen. Met de woningcorporaties maken we afspraken voor een doorstroming van daklozen naar mogelijke vormen van zelfstandig wonen.
- We maken een einde aan de woningnood. Een ministerie van wonen krijgt regie over de huisvesting en maakt een nationaal bouwplan voor de bouw van duurzame en betaalbare woningen. Dit wordt niet meer overgelaten aan de markt. Speculanten en investeerders die volkshuisvesting blijven zien als een middel om rijk te worden, pakken we harder aan. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden om vastgoedbazen te onteigenen bij langdurige leegstand. Op deze manier maken we woonruimte voor jongeren en starters en voor mensen met een beperking.
- Ieder mens heeft recht op een betaalbaar huis. Dat moeten we dan ook mogelijk maken. De huren gaan de komende jaren niet omhoog, maar juist omlaag. Wij experimenteren met manieren om huren te koppelen aan het inkomen. We verbieden verkoop van sociale huurwoningen door woningcorporaties en stellen bij alle grote nieuwbouwprojecten eisen

voor de bouw van betaalbare huurwoningen. Om de huurders minder afhankelijk te maken van de markt voeren we voor alle soorten woningen een maximale huurprijs in.

- Huizen zijn er voor mensen om in te wonen en niet voor huisjesmelkers of speculanten om rijk mee te worden. Het beleggen in vastgoed pakken we aan door een 'woonplicht' in te voeren bij alle nieuwbouw (zodat je ook echt in een huis moet gaan wonen) en hogere overdrachtsbelasting vanaf het tweede huis. Mede door speculatie met grondprijzen is de grond veel te duur geworden. We stellen daarom voorwaarden aan ontwikkelaars die grond willen kopen om te bouwen. Het verbod op kraken heffen we op.
- De 'kostendelersnorm', een korting op de uitkering, schaffen we geheel af.

Dakloosheid:

- Na jarenlang neoliberal woonbeleid is in ons land het aantal mensen zonder dak boven het hoofd verdubbeld. We stoppen met het op straat zetten van mensen met een huurschuld en helpen hen met schuldsanering. Gemeenten maken een sluitend vangnet voor de opvang van dak- en thuislozen en plekken voor begeleid wonen. Met de woningcorporaties maken we afspraken voor een doorstroming van daklozen naar mogelijke vormen van zelfstandig wonen.

Arbeidsmigratie:

- Werkgevers worden bij een vergunningsaanvraag verplicht om aan te tonen dat zij beslist mensen uit andere landen nodig hebben en voldoende en goede huisvesting beschikbaar is. De migranten worden beschermd tegen werkgevers door niet langer toe te staan dat die ook hun huisbaas zijn. De belastingkorting voor expats verdwijnt.
- Arbeidsmigranten worden niet zelden uitgebuit en leven in kleine woningen, wat kan leiden tot overlast. Om dit te voorkomen stellen we de beschikbaarheid van goede huisvesting als voorwaarde voor het verlenen van vergunningen aan werkgevers om migranten te werk te stellen. Dit geldt zowel voor het laagbetaalde werk als voor de zogeheten 'kennismigratie'.

Volt *

Wooncrisis en volkshuisvesting:

- We zorgen op korte termijn voor meer (tijdelijke) woningen.
- Ook moet het delen van een woning financieel aantrekkelijker gemaakt worden, onder andere door de kostendelersnorm af te schaffen.
- Een gebrek aan betaalbare woningen mag nooit een reden zijn om in een onveilige situatie te blijven. Senioren moeten naar een veilige aanleunwoning kunnen, aan huiselijk geweld moet je kunnen ontsnappen en jongeren moeten op kamers kunnen wonen.
- We hebben op korte termijn veel woonoplossingen nodig. Voor verschillende groepen, die anders in acute woningnood komen of daar al in zitten. En het liefst voor iedereen die nu niet woont op een manier die bij hen past. En niemand zou op straat moeten slapen. We willen voor 'spoedzoekers' zo snel mogelijk een volwaardige woonoplossing. Dit moet ook zo vaak mogelijk een permanente oplossing zijn. In de tussentijd benutten we de bestaande vastgoedruimte zo efficiënt mogelijk.
- We bevorderen doorstroom op de huizenmarkt, zoals met afspraken in nieuwbouwprojecten, om voor een deel van de middenhuur- en koopwoningen voorrang te geven aan doorstromers vanuit de sociale huursector.

Dakloosheid:

- We bestrijden dakloosheid. Je hebt een huis nodig om je leven op te kunnen bouwen. We willen dat dakloze mensen een flexwoning kunnen krijgen en houden de doelstelling van nul daklozen in 2030 vast. We bieden hen passende hulp en ondersteuning.
- We laten de leeftijdsgrens van 18 jaar los in de jeugdzorg met verblijf, zoals gezinshuizen en gesloten jeugdzorg. Nederlandse jongeren gaan gemiddeld op hun 23ste uit huis, maar jongeren in de residentiële jeugdzorg moeten er op hun 18de al klaar voor zijn.

VVD *

Wonen/huisvesting:

- We bouwen meer nieuwe huurwoningen. Door het afschaffen van de verhuurdersheffing hebben woningbouwcorporaties voldoende financiële ruimte om te bouwen. Dat is niet vrijblijvend geweest. We dwingen af dat er ook werkelijk meer sociale huur wordt gebouwd. Met ontwikkelaars en marktpartijen sluiten we een akkoord om meer middenhuurwoningen te bouwen. We maken het voor particulieren, investeerders en bouwers aantrekkelijk te investeren in middenhuur, door knelpunten die de bouw van middenhuur bemoeilijken, tegen het licht te houden. We zorgen er daarnaast voor dat er voldoende studentenwoningen zijn, bijvoorbeeld door het omvormen van bestaande leegstaande kantoorpanden.
- We pakken malafide huisjesmelkers aan. De Wet goed verhuurderschap biedt gemeenten de mogelijkheid foute huisjesmelkers aan te pakken. We helpen gemeenten deze wet in de praktijk te brengen en ondersteunen waar dat nodig is. Verhuurders die huurders intimideren of doelbewust overbewoning mogelijk maken straffen we harder.
- We remmen huurprijstijging. We beperken de grootste stijgingen van de huren. Daarnaast zijn er complexe regels om de huurprijs te berekenen van een huis voorgesteld. Die willen we vereenvoudigen. Het beperken van de huurstijging moet niet leiden tot minder investeringen in woningen en het beleid hierover moet niet jaar na jaar wijzigen. We zorgen dat het voor kleine verhuurders aantrekkelijk blijft om een huis te verhuren.
- We pakken scheefhuur aan. Er komt een jaarlijkse inkomenstoets voor sociale huurwoningen om te zien of de gevraagde sociale huur nog gepast is. Mensen die een te hoog inkomen hebben, betalen een hogere huur tot de marktconforme huur. Zo gaan de woningen naar de mensen die deze het hardst nodig hebben.
- We gaan bouwen. De VVD wil dat er overal meer woningen bijkomen. Koopwoningen, middenhuurwoningen en sociale huur. We kijken daarbij speciaal naar plekken rond al bestaande hoogwaardige infrastructuur. We willen dat de overheid bijdraagt om zoveel mogelijk te kunnen bouwen. We willen daarom dat de overheid meer regie neemt in de woningmarkt, en zorgt dat er zoveel mogelijk huizen worden gebouwd. De Rijksoverheid wijst locaties aan om te bouwen, als dat gemeentelijk niet gebeurt. Ten slotte zorgen we ervoor dat hoogwaardige flexwoningen ook door gemeentes worden afgenomen.
- We sluiten een Bouwakkoord. Er komt een plan voor de inrichting van Nederland. Op basis van dit plan sluiten we een Bouwakkoord met bouwers, woningbouwcorporaties en provincies. Hierdoor worden in ieder geval tientallen nieuwe grootschalige wijken gebouwd. Deze afspraken worden afdwingbaar. We trekken lessen uit de tijd toen Vinex-wijken uit de grond werden gestampt. Op lokaal niveau worden zogenaamde combi-deals gesloten met de gemeenten over slim ruimtegebruik. Hierin is ook oog voor economische activiteiten.
- We bouwen buitenstedelijk en binnenstedelijk. We blijven doorgaan met het bouwen van huizen binnen de grenzen van steden en dorpen. Als dat niet kan, gaan we bouwen aan de randen van steden om goedkoper en sneller meer woningbouw te kunnen realiseren. Natuur

en woningbouw horen geen tegenpolen te zijn. We zorgen ervoor dat natuur een plek krijgt in de wijken.

- We bouwen huizen waar zestigplussers willen wonen en zorgen voor doorstroming. Een zestiger, zeventiger of tachtiger die verhuist vanuit een grote eengezinswoning, brengt als gevolg van zijn verhuizing meer verhuisbewegingen op gang en maakt huizen vrij voor gezinnen en starters. Om mensen meer vrijheid te geven en nog meer huizen vrij te maken, staan we permanente bewoning op vakantieparken toe. We komen met een aanpak voor de schaduwkant van de bewoning van vakantieparken. Ten slotte maken we het makkelijker om woningen te splitsen, maar houden oog voor de leefbaarheid van woonwijken.

Arbeidsmigratie:

- Het aantal arbeidsmigranten stijgt snel en vormt daarmee een van de grootste groepen migranten. Dat leidt tot een te hoge druk op voorzieningen en woningen. De vraag wie wij nodig hebben wordt in de huidige praktijk niet beantwoord. We hebben in de EU vrij verkeer, maar zeker met migranten van buiten de EU kunnen we kritischer zijn. Dit moet dus anders.
- Arbeidsmigranten sneller terugsturen. Wij en zij zijn erbij gebaat als ze terugkeren naar hun land van herkomst. Dak- en thuisloze arbeidsmigranten gaan we daarom helpen met hun duurzame terugkeer naar huis.

4. Voorkom schulden en armoede

BBB *

- We verhogen de bijstandsuitkering en het minimumloon zodat in voldoende mate rekening wordt gehouden met de inflatie en de gestegen kosten van levensonderhoud.
- We ontmoedigen de schulden-industrie waarin bedrijven geld verdienen aan de schulden van mensen die al in de problemen zitten. Het onderling doorverkopen van openstaande vorderingen van burgers wordt verboden en het recht van dagvaarding door incassobureaus wordt beperkt. We onderzoeken de mogelijkheid van een geregistreerde schuldhulpverlening. Het doel is dat we voorkomen dat mensen die in geldnood zitten, nog verder in de problemen komen door nog verder oplopende schulden. We zetten ook in op duidelijke voorlichting om beter met geld om te gaan. We richten een microkredietinstelling op, die zich richt op sociale schuldhulpverlening. Deze kredietinstelling herfinanciert schulden en begeleidt burgers naar een schuldenvrije toekomst.
- Gemeenten krijgen extra compensatie voor de extra uitgaven aan bijzondere bijstand om huishoudens die onder het sociaal minimum zakken, te kunnen ondersteunen.
- We zorgen ervoor dat niemand buiten zijn schuld onder het bestaansminimum terecht komt en verhogen, op lange termijn, de sociale uitkeringen en het minimumloon. We houden daarbij rekening met de inflatie en de gestegen kosten van levensonderhoud. Zo zorgen we voor bestaanszekerheid.
- Onder natuur: Op dit moment wordt 85% van de faunaschade veroorzaakt door ganzen. Niet alles kan overal, daarom is het ook belangrijk dat we op de beperkte ruimte een goed wildbeheer uitvoeren. Jaarlijks stijgt het aantal verkeersongevallen met wilde dieren en stijgen de kosten voor de tegemoetkoming van faunaschade, waarbij er geen eindlimiet is aan dit bedrag. In 2022 is er bijvoorbeeld meer dan 44 miljoen euro uitgekeerd terwijl dit in 2014 nog 18 miljoen euro was. BBB wil van het probleem de oplossing maken en de jacht op ganzen uitbreiden ten behoeve van mensen die het nodig hebben, zoals bijvoorbeeld voedselbanken en daklozenopvang.

CDA ***

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Een wirwar aan goede initiatieven en regelingen voor advies en hulp bij financiële zaken maakt het voor veel burgers complex om de juiste hulp te vinden. Daarom is het CDA voorstander van een nieuw lokaal georganiseerd loket voor informatie, advies en hulp bij financiële zaken. Dit loket biedt zowel hulp aan mensen met schulden als hulp aan minima en middeninkomens die advies zoeken bij het regelen van geldzaken. Het loket kan de schakel vormen tussen alle bestaande initiatieven en begeleid mensen naar de juiste regelingen.
- De toegang tot het recht mag niet afhankelijk zijn van je portemonnee. We zetten daarom de verlaging van de griffierechten, de investering in extra rechters en de extra gelden voor de sociale advocatuur door.
- Eén van de CDA-topprioriteiten is sociale bestaanszekerheid. Hierover gaat een hele paragraaf met o.a. vereenvoudiging regelingen, hervorming arbeidsmarkt, toegang tot werk, nieuwe zekerheden, bestrijden van de schuldenindustrie
- We nemen maatregelen om de bestaanszekerheid van werkende armen te garanderen. In dat licht past een adequate verhoging van het wettelijk minimumloon.
- De AOW is een ongetoetst basispensioen en dat moet zo blijven. De AOW geeft bestaanszekerheid aan mensen die de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt. Het wettelijk minimumloon en de daarvan afgeleide uitkeringen zoals AOW en bijstand worden in beginsel tweemaal per jaar aangepast, op basis van de gemiddelde cao-loonstijging bij bedrijven en de overheid. Dit mechanisme staat bekend als 'koppeling'. Deze automatische aanpassingen blijven overeind.
- Om gezinnen meer financiële rust en ruimte te geven, verhogen we de kinderbijslag voor alle gezinnen. Voor gezinnen met een laag inkomen verhogen we ook het kindgebonden budget als extra ondersteuning in de kosten voor hun kinderen.
- We verhogen de maximale vrijwilligersvergoeding. Voor de belastingen mogen de vrijwilligersvergoeding en onkostenvergoeding niet bij elkaar worden opgeteld. Bij een overschrijding van de maximale vrijwilligersvergoeding mag de korting op de WW-uitkering (en andere uitkeringen) niet hoger zijn dan de overschrijding.
- Om gezinnen meer financiële rust en ruimte te geven, verhogen we de kinderbijslag voor alle gezinnen. Voor gezinnen met een laag inkomen verhogen we ook het kindgebonden budget als extra ondersteuning in de kosten voor hun kinderen.
- Daarom schaffen we de kostendelersnorm voor familieleden volledig af, zodat je niet gekort wordt wanneer je je ouders een plek geeft binnen je huishouden of wanneer volwassen kinderen voor korte of lange tijd terugkeren naar het ouderlijk huis.

Armoede:

- Armoede leidt tot stress en gezondheidseffecten, waardoor het vinden van een oplossing nog moeilijker wordt. Dit zijn problemen die voorkomen kunnen worden als er meer maatwerk mogelijk is, de ruimte vergroot wordt om tussen uitvoerders gegevens uit te wisselen en de regelgeving eenvoudiger wordt. Concreet is er meer en beter gerichte ondersteuning nodig voor mensen die dreigen in de problemen te komen of daar al in zitten.
- We maken het aanvragen van inkomensregelingen eenvoudiger en voorspelbaarder. Waarbij we uitgaan van vertrouwen en geen zware en kostbare controles invoeren, maar steekproefsgewijs controleren.

Schulden:

- Ongeveer één op de twaalf gezinnen heeft problematische schulden en één op de vijf gezinnen tobt over zijn financiën. Maar mensen durven zich vaak pas te melden als ze diep in de schulden zitten. Het moet makkelijker worden voor mensen die in de schulden zitten om eerder de stap te zetten naar hulp. Daarmee worden grotere problemen voorkomen. Om hulp vragen wordt makkelijker als de overheid leert samenwerken met maatschappelijke organisaties die gezinnen helpen uit de schulden te komen, zoals schuldhulpmaatjes en de diaconie van de kerk.
- Het ondersteunen van mensen met schulden laten we niet meer over aan de markt. Schuldhulpverlening is een taak die wordt uitgevoerd door publieke of maatschappelijke organisaties. Het verdienmodel achter de schuldenindustrie wordt aangepakt. Boetes bij te laat betalen worden beperkt en woekerrentes verboden. Fintech-aanbieders van uitgesteld betalen en gokaanbieders die de veroorzakers zijn van veel schulden, worden zwaarder gereguleerd en belast.
- De overheid moet een menselijk gezicht tonen als fouten van burgers onevenredig hard uitpakken. Denk aan een hoge boete voor een klein foutje waardoor iemand in de schuldhulp belandt. Hiervoor passen we de Algemene Wet Bestuursrecht aan.
- Ongeveer één op de twaalf gezinnen heeft problematische schulden en één op de vijf gezinnen tobt over zijn financiën. Maar mensen durven zich vaak pas te melden als ze diep in de schulden zitten. Het moet makkelijker worden voor mensen die in de schulden zitten om eerder de stap te zetten naar hulp. Daarmee worden grotere problemen voorkomen. Om hulp vragen wordt makkelijker als de overheid leert samenwerken met maatschappelijke organisaties die gezinnen helpen uit de schulden te komen, zoals schuldhulpmaatjes en de diaconie van de kerk.
- Het ondersteunen van mensen met schulden laten we niet meer over aan de markt. Schuldhulpverlening is een taak die wordt uitgevoerd door publieke of maatschappelijke organisaties. Het verdienmodel achter de schuldenindustrie wordt aangepakt. Boetes bij te laat betalen worden beperkt en woekerrentes verboden. Fintech-aanbieders van uitgesteld betalen en gokaanbieders die de veroorzakers zijn van veel schulden, worden zwaarder gereguleerd en belast. We maken het aanvragen van inkomensregelingen eenvoudiger en voorspelbaarder. Waarbij we uitgaan van vertrouwen en geen zware en kostbare controles invoeren, maar steekproefsgewijs controleren.
- Geldzorgen en schulden zorgen voor veel stress, ziekteverzuim en minder arbeidsproductiviteit bij werknemers. Het is in het belang van werkgevers en werknemers om dit aan te pakken. Samen met het bedrijfsleven werken we aan het bewustzijn om schulden tijdig te signaleren en samen met sociale diensten en maatschappelijke organisaties passende hulp te organiseren.
- Gemeenten moeten de ruimte hebben om alle schulden van gezinnen en andere huishoudens over te nemen zodat een huishouden nog maar één schuldeiser heeft en er een overzichtelijke situatie overblijft. Dit scheelt veel stress en geeft meer mogelijkheden voor een haalbaar traject, waardoor het gezin niet jarenlang in een uitzichtloze situatie vast zit.

CU ***

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Geen huisuitzetting met kinderen. Huisuitzettingen bij gezinnen met worden verboden. Wanneer iemand in een schuldhulpverleningstraject zit, kan van huisuitzetting ook geen sprake zijn. Dit geldt ook voor afsluiting van water, gas, en elektra.

Armoede:

- Een goed functionerend armoedebeleid. Het niet-gebruik van regelingen wordt teruggedrongen. Hiervoor kan gegevensuitwisseling een oplossing bieden. De landelijke fondsen tegen armoede en de gemeentelijke voorzieningen sluiten op elkaar aan en zijn breed bekend.
- Armoede die van generatie op generatie wordt doorgegeven moet worden doorbroken. In gebieden en wijken waar intergenerationele armoede disproportioneel sterk aanwezig is, zoals in de voormalige Veenkoloniën of verschillende stadswijken, investeren we extra in het budget van gemeenten voor structurele armoedebestrijding.
- Hogere vermogensgrenzen bij kwijtscheldingen lokale belastingen. Het aanleggen van een financiële buffer wordt niet langer afgestraft. De vermogensgrenzen voor kwijtschelding voor gemeentelijke en regionale belastingen worden verhoogd.

Schulden:

- Het innen van schulden is een volledige industrie ontstaan van incassobureaus, deurwaarders en schuldopkopers. Perverse prikkels in huidige wetgeving rond schulden en incassodienstverlening leiden tot een verdienmodel ten koste van kwetsbare mensen. Langdurige beslagleggingen van opgekochte schulden waarvan de rentelasten zo hoog zijn dat je zelfs met een modaal salaris er nooit vanaf zou kunnen komen. Hoe kwetsbare mensen uit huis gezet worden, terwijl de kosten die zo op de samenleving worden afgewenteld vele malen groter zijn dan de betalingsachterstand die is ontstaan. De schuldenindustrie is veel te ver doorgeslagen en moet een halt worden toegevoerd. Het incassosysteem moet op de schop. Het systeem is kapot en ongelofelijk duur.
- Geef deurwaarders een sociale rol. Deurwaarders krijgen een andere rol die niet enkel gericht is op executie van het vonnis, maar gericht is op een duurzame oplossing. Zij ervaren nu een perverse prikkel om een zaak aan de rechter voor te leggen, ook al weten ze bij voorbaat dat er geen geld te halen is. Er is geen (financiële) prikkel om de belangen van de schuldenaar of de maatschappij te behartigen. Een duurzame oplossing betekent bijvoorbeeld dat deurwaarders een regierol krijgen voor meerdere schuldeisers en kunnen verwijzen naar schuldhulpverlening of beschermingsbewind, in ruil voor het pauzeren van het innen of zelfs kwijtschelden van de vordering. Deurwaarders krijgen hiervoor een zorg- en meldplicht.
- Verander het verdienmodel van deurwaarders. Een meer sociale rol van de deurwaarder betekent ook dat we met een nieuwe blik naar de bekostigingssystematiek en het verdienmodel van deurwaarders moeten kijken. We moeten naar een sociaal tarief. Hierbij kunnen we lessen trekken uit de situatie in België.
- Door optellende rentes en incassokosten is de openstaande schuld vaak velen malen hoger dan de oorspronkelijke vordering. De opbrengst van rente- en incassokosten wordt voor consumenten gemaximeerd op een maximaal percentage van de oorspronkelijke vordering.
- Verken mogelijkheden om het aantal procedures te verminderen. Deurwaarders moeten vooraf inzicht kunnen krijgen in de vermogenspositie van de schuldenaar. Dit voorkomt zinloze procedures die alleen maar zorgen voor extra kosten voor de schuldenaar. Ook een vereenvoudigd betalingsbevel of het wijzigen van de perverse prikkel rond het stuiten van verjaringen zijn maatregelen om het aantal procedures te verminderen.
- Geef inzicht in openstaande schuld. Een schuldeiser moet binnen een redelijke termijn kunnen specificeren hoe de vordering tot stand is gekomen als een schuldenaar hierom vraagt. Kan een incassobureau dat niet (op tijd), dan worden hier consequenties aan verbonden. Ook wordt de Nederlandse Schuldhulprouwe en MijnSchuldenwijzer.nl uitgebreid en breed ingevoerd. Te beginnen met de overheidsincasso's en op termijn ook private

schulden. Op die manier kunnen incassokosten geclusterd worden, en betalingsregelingen vereenvoudigd.

- Sociaal maatschappelijk incasseren wordt de norm. De overheid stimuleert en beloont bedrijven en incassobureaus die zich op innovatieve en vergaande wijze inzetten om een schuldenaar te ondersteunen, bijvoorbeeld via een incasso footprint. Sociaal maatschappelijk incasseren wordt ook de norm bij aanbestedingen van overheidsopdrachten. Overheidsorganisaties zoals het CJIB en de Belastingdienst innen hun vorderingen ook op een sociaal maatschappelijke manier, zonder het principe van no cure, no pay.

D66 ***

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Het toeslagenstelsel dat we nu hebben, is onnodig ingewikkeld. Het zorgt ervoor dat mensen niet kunnen uitgaan van wat er op hun rekening terecht komt en er altijd een heel groot risico op terugbetalingen aan de Belastingdienst dreigt. Dit leidt tot een enorme administratieve rompslomp waar mensen in verdwalen en tot problematische schulden die soms boven de ton uitstijgen. Het toeslagenschandaal liet zien hoe onschuldige mensen jaren moesten vechten tegen onterechte terugvorderingen. Daarom wil D66 een nieuw stelsel dat eenvoudig, overzichtelijk en rechtvaardig is. D66 werkt toe naar bestaanszekerheid in een stelsel zonder toeslagen.
- We verhogen het minimumloon met tenminste 10 procent. Zo gaat werken meer lonen. De aan het minimumloon gerelateerde uitkeringen, zoals de bijstand en de AOW, laten we deels meestijgen en zullen we niet laten verlagen. Zo kunnen mensen met een laag inkomen gemakkelijker hun rekeningen betalen en wordt het tegelijkertijd aantrekkelijker om te gaan werken vanuit een uitkering. Als het effect op de werkgelegenheid het toelaat, verhogen we het minimumloon met 20 procent.
- We verhogen het minimumloon naar tenminste € 17,50 in 2028, de bijstand stijgt volledig mee. We verhogen de AOW, zodat gepensioneerden er netto op vooruit gaan en de AOW meer in evenwicht komt met andere uitkeringen. We verlagen de lasten voor lage- en middeninkomens. Zo kunnen mensen met een laag inkomen gemakkelijker hun rekeningen betalen en wordt het tegelijkertijd aantrekkelijker om te gaan werken vanuit een uitkering.
- Verder verhogen we het wettelijk minimumjeugdloon, zodat iedereen vanaf 18 jaar recht heeft op het volledige minimumloon.
- Door verschillende uitkeringsregelingen die samenkomen of door schulden (beslagvrije voet of leefgeld) is lang niet altijd duidelijk op welk minimum mensen recht hebben. Zo hebben tienduizend gezinnen jarenlang onder de bijstandsnorm geleefd omdat regelingen niet goed optelden, zonder dat goed duidelijk was bij verschillende instanties dat dit het geval was. Het moet daarom voor iedereen duidelijk zijn wat het bestaansminimum is, dus waar je altijd aanspraak op kunt blijven maken.
- We verbeteren de toegang tot financiële dienstverlening verbeteren voor bijvoorbeeld mensen zonder vaste woon- of verblijfplaats, sekswerkers en legale coffeeshops.
- We decriminaliseren sekswerk. Voor veel sekswerkers is het onmogelijk om aan alle regels rondom hun werk te voldoen. Daarom kiezen sekswerkers er steeds vaker voor om in illegaliteit te werken, wat meer onveiligheid veroorzaakt. D66 wil dat anders.
- Binnen de seksindustrie moeten we financiële uitbuiting, dwang en geweld voorkomen en bestrijden. Met nationale wetgeving willen we de toegang tot hulpverlening en het rechtssysteem voor mensen die in een kwetsbare situatie zijn geraakt, garanderen.

- Mensen met een beperking of chronische ziekte wonen vaak samen met anderen die voor hen (mantel-)zorgen. Door het samenwonen krijgen mensen minder bijstandsuitkering vanwege de kostendelersnorm. Zij worden financieel gestraft omdat zij samenwonen vanwege de (mantel-) zorg die nodig is. D66 wil daarom in aanvulling op het afschaffen van de kostendelersnorm voor mensen jonger dan 27 jaar, ook de kostendelersnorm afschaffen voor huishoudens waar huisgenoten, partners of familieleden (mantel)zorgen.

Armoede:

- We hebben speciale aandacht voor kinderarmoede. De positie van kinderen binnen het huidige stelsel is kwetsbaar en moet worden versterkt. De eerste stap is het samenvoegen van de kinderbijslag met het kindgebonden budget en die flink verhogen, vooral voor oudere kinderen. Juist de gezinnen met een lager inkomen krijgen dan meer inkomensondersteuning.
- Op Caribisch Nederland wordt op zo kort mogelijke termijn een sociaal minimum ingevoerd dat gekoppeld is aan een werkelijk bestaansminimum. De uitkomsten van de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland zijn daarbij leidend.
- We willen dat armoederegelingen toegankelijk en begrijpelijk zijn voor mensen en zo min mogelijk papierwerk vragen. De groep mensen die niet gebruikt waar zij wel recht op hebben, is nog steeds te groot. Het kan voor mensen soms een grote stap zijn om zich te melden, waardoor armoede verborgen blijft. Daarom kunnen mensen met terugwerkende kracht gebruikmaken van armoederegelingen. We zorgen dat elke gemeente in ieder geval een minimum aan armoederegelingen biedt, zodat iedereen recht heeft op voldoende hulp. Ook zorgen we ervoor dat uitkeringen en toeslagen op een vast moment worden uitbetaald en dat incasso's zoveel mogelijk op een vast moment worden afgeschreven, zodat mensen een goed overzicht van hun inkomen en lasten hebben.

Schulden:

- Online bestellen op afbetaling (Buy Now, Pay Later-diensten) wordt beter gereguleerd om het ontstaan van schulden te voorkomen. We ontmoedigen doorlopende leningen voor luxegoederen. Er komt ook een zorgplicht bij de schuldeiser als hieruit schulden ontstaan.
- We zetten in op financiële geletterdheid bij jongeren, als een belangrijk instrument om schulden tegen te gaan. Financiële begeleiding moet beschikbaar zijn bij ingrijpende gebeurtenissen (zoals op jezelf gaan wonen) en er wordt nog meer ingezet op vroeg signalering.
- Kredietregistratie wordt een wettelijke taak met publieke waarborgen. Na het doorlopen van het wettelijke of het minnelijke traject, komt je registratie in het BKR automatisch te vervallen, zodat schulden je niet blijven achtervolgen.
- Schuldhulpverlening moet breder toegankelijk worden, ook voor ondernemers en mensen met beginnende schulden. Daarnaast moeten mensen met een hoger inkomen of een koophuis ook toegang hebben tot schuldhulpverlening. Schuldhulpverlening moet mensen weer perspectief geven met één traject, één plan en één regisseur. Wij voeren een keurmerk in voor bewindvoerders, zodat malafide bewindvoerders worden geweerd.
- We zetten het samenvoegen van het minnelijke- en wettelijke schuldhulptraject door. Er wordt alleen getoetst door de rechter als dat strikt noodzakelijk is. De 'pauzeknop' waarmee mensen met schulden een aflossingspauze kunnen krijgen van twee maanden per jaar, wordt wettelijk verankerd.
- Werken met saneringskredieten wordt de standaard bij alle schuldregelingen. Bij schulden bij de overheid is er nu nog te weinig oog voor voldoende leefgeld bij afbetaling.

GroenLinks/PvdA **

Bestaanszekerheid:

- We vormen de kinderopvang om tot een publieke voorziening, zodat de kinderopvangtoeslag kan verdwijnen. We onderzoeken of het kindgebonden budget in de kinderbijslag geïntegreerd kan worden en hoe we ook de huurtoeslag kunnen afschaffen zonder dat huurders erop achteruitgaan. Met een lagere zorgpremie en lager eigen risico is ook de zorgtoeslag niet langer nodig. We schaffen het eigen risico stapsgewijs af.
- Zolang er nog toeslagen bestaan, gaat de overheid mensen actief benaderen om hen te doen toekomen waar zij recht op hebben. Dat doet zij door bestanden en gegevens slim te koppelen bij life-events, zoals verlies van werk, geboorte, scheiding, verhuizing of overlijden. Ook zetten we verder in op gemeentelijke loketten waar mensen in één keer overzicht krijgen waar zij recht op hebben en waar zij alle regelingen in één keer en met één formulier kunnen aanvragen. De grote groep minima die geen aangifte doet voor de inkomstenbelasting wordt voortaan proactief benaderd door de fiscus als ze geld terugkrijgen over de afgelopen vijf jaar. Uitkeringen, toeslagen en andere vormen van inkomensondersteuning worden voortaan op één vast moment uitbetaald.
- We trekken de ondergrens bij gemeentelijke armoederegelingen gelijk door het hele land. Voor mensen met een uitkering en een vermogensgrens die gelijk is aan die van de bijstand, komt er automatisch kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen.
- GL/PvdA wil het minimumloon stapsgewijs naar € 16 per uur verhogen (60% van het mediaan brutoloon). Het minimumloon gaat gelden voor iedereen vanaf achttien jaar. Uitkeringen als de AOW en de bijstand stijgen mee. Ze willen een stevig sociaal vangnet, de invoering van publieke basisbanen, breed toegankelijke publieke voorzieningen en inkomensondersteuning die uitgaat van vertrouwen.

Armoede:

- Voor bestrijding van kinderarmoede krijgen gemeenten extra middelen om gezinnen met lage inkomens te ondersteunen en komt er beleid specifiek gericht op het verstevigen van de positie van kwetsbare kinderen.
- We trekken het bijstandsniveau voor jongeren tussen de 18 en 21 jaar gelijk met dat voor volwassenen. We stoppen met de verplichting om een maand zonder uitkering naar werk of een opleiding te zoeken voor jongeren onder de 27 die bijstand aanvragen.
- We schaffen de kostendelersnorm af en geven mensen meer ruimte om mantelzorg te verlenen zonder gevolgen voor hun uitkering.
- We trekken de ondergrens bij gemeentelijke armoederegelingen gelijk door het hele land. Voor mensen met een uitkering en een vermogensgrens die gelijk is aan die van de bijstand, komt er automatisch kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen.
- Wanneer gepensioneerden met een laag inkomen of enkel AOW een kwijtschelding krijgen, krijgen ze die bij een ongewijzigde situatie (inkomensstijging of samenwonen) voor de rest van hun leven.

Schulden:

- We stoppen de handel in schulden door incassobureaus. Deurwaarders brengen we in overheidsdienst, waarbij we zorgen dat mensen voortaan te maken hebben met één deurwaarder die per regio opereert. Deurwaarders krijgen een wettelijke taak om schulden te helpen voorkomen en we verplichten hen om melding te maken bij de gemeentelijke schuldhulp. Er komt één Rijksincassodienst. De wanbetalersregeling stopt. Wanneer

tweederde van de schuldeisers akkoord is, maken we de schuldenregeling bindend. We verhogen de beslagvrije voet tot het sociaal minimum.

Nieuw Sociaal Contract **

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Wet- en regelgeving die bedoeld is om mensen bestaanszekerheid te geven gaat er te makkelijk van uit dat mensen elk detail kunnen doorgronden. Ook gaat wet- en regelgeving te veel uit van het gevaar van fraude en oneigenlijk gebruik. Beleid en regelgeving moeten worden vastgesteld op basis van een reëel mensbeeld. Er moet oog zijn voor wat mensen administratief aankunnen en een foutje moet niet leiden tot buitenproportionele straffen.
- Bestaanszekerheid betekent allereerst dat we het wettelijk minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen herijken. Dat doen we in de loop van 2024 bij de implementatie van de Europese richtlijn inzake toereikende minimumlonen. Het inkomen van huishoudens uit arbeid moet volgens deze richtlijn ten minste 'toereikend' zijn om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Bij het bepalen van het niveau houden we rekening met het gegeven dat Nederland reeds in de Europese top 3 staat van EU-landen met het hoogste minimumloon en met de effecten op de werkgelegenheid. We behouden het minimum jeugdloon, maar brengen het niveau dicht bij het volwassen minimumloon.
- Bestaanszekerheid betekent ook betaalbare energie: we voeren een sociaal tarief in bij de energiebelasting op gas. Dit betekent dat huishoudens over de eerste 1000 m3 gas minder belasting betalen dan nu. Het gas dat in de Noordzee gewonnen wordt, moet ook beschikbaar zijn voor Nederlandse huishoudens in tijden van crisis. We herhalen niet de fout van Groningen, waarbij we al het gas verkocht hadden aan het buitenland en Nederlandse consumenten het voor woekerprijzen weer moesten inkopen. Het Noordzeegas zal gebruikt worden om in de overgangsfase naar duurzame energie de leveringszekerheid en betaalbaarheid van Nederlandse gebruikers te garanderen.
- Het is in ons huidige stelsel moeilijk om uit de armoede te raken door (meer) te gaan werken. We hebben een doolhof gecreëerd van belastingen, premies, kortingen, toeslagen en specifieke maatregelen voor huur, energie en zorgkosten die ertoe leiden dat werken voor veel mensen niet loont. In de komende vier jaar willen we een ambitieuze start maken met een hervorming van het belastingstelsel. We doen dit op een zodanige manier dat de marginale druk bij lagere en middeninkomens afneemt en het gaat lonen om (meer) te werken. Een speciale parlementaire commissie gaat deze hervorming, die al zo lang nodig is, voorbereiden.
- Deze hervorming moet geleidelijk en zorgvuldig worden ingevoerd en vergt dus enige jaren. We beginnen de hervorming met het verlagen van het laagste tarief in de inkomstenbelasting, gelijktijdig met het verminderen en beter vormgeven van een aantal heffingskortingen. Bij de komende belastingherziening herzien we het hele stelsel van toeslagen en premies en verminderen we vooral het beroep op de zorgtoeslag, zonder grote inkomenseffecten. De kinderopvangtoeslag vervangen we door instellingsfinanciering in combinatie met een ouderbijdrage. Dit vermindert problemen met terugvordering.
- Het kan ons allemaal overkomen dat we ziek worden of arbeidsongeschikt raken. Wij houden vast aan solidariteit in de sociale zekerheid en de gezondheidszorg door een collectieve basisverzekering met een niet-inkomensafhankelijke basispremie, aangevuld met inkomensafhankelijke bijdragen en met bijdragen uit algemene middelen.
- Het voeren van inkomensbeleid is een kerntaak van de rijksoverheid. Gemeentelijk armoedebeleid is een sluitstuk van dit beleid, bedoeld om in individuele gevallen maatwerk

te leveren. De realiteit is echter dat gemeenten met tal van generieke regelingen moeten compenseren wat het rijk onvoldoende heeft geregeld. Wij willen dat landelijke regelingen en voorzieningen weer toereikend worden voor het merendeel van de mensen met een inkomen rond het sociaal minimum.

- In de komende vier jaar maken we een ambitieuze start met een hervorming en vereenvoudiging van het complexe stelsel van belastingen, kortingen en toeslagen. We doen dit op een zodanige manier dat de marginale druk bij lagere en middeninkomens afneemt en het gaat lonen om (meer) te werken. Een speciale parlementaire commissie gaat deze belastinghervorming, die al zo lang nodig is, voorbereiden.

Schulden:

- We ontmoedigen kopen op krediet door betere voorlichting via overheids campagnes en door strengere regelgeving voor kopen op afbetaling.
- De wettelijke normen voor de maximale rente en maximale incassokosten worden fors aangescherpt, zodat kleine schulden niet kunnen oplopen tot enorme onbetaalbare schulden.
- Werkgevers die te maken krijgen met loonbeslagen en die hun werknemers met problematische schulden willen helpen, krijgen meer armslag. Er komen duidelijke regels wanneer hulp niet als belastbaar loon beschouwd wordt. Hierbij kan worden gedacht aan budgetcoaching en juridische hulp.
- De overheid en semipublieke organisaties zijn grote schuldeisers, maar de afhandeling van schulden,
- betalingsregelingen en incasso vindt versnipperd plaats. Overheidsorganisaties zorgen ervoor dat mensen op één plek hun schuld afbetalen. De Belastingdienst en andere organisaties houden zich aan de beslagvrije voet, het absolute minimum dat iemand nodig heeft om te kunnen leven.
- Samen met gemeenten bezien we hoe het bereik en de effectiviteit van de schuldhulpverlening kan worden verbeterd.

Partij voor de Dieren **

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Mensen in hetzelfde huishouden hebben recht op een bijstandsuitkering. We schrappen daarom de kostendelersnorm en partnertoets.
- Omdat de inflatie de bestaanszekerheid bedreigt, verhogen we het minimumloon naar 16 euro per uur. Aangezien de inflatie niet verdwenen is, hanteren we de vuistregel dat het minimumloon meebeweegt met de andere inkomens en minimaal 60% van het mediane inkomen in Nederland is. Uitkeringen, waaronder de AOW, WIA, Wajong en bijstand, stijgen mee.
- We halen het wantrouwen uit regels voor de sociale zekerheid. Mensen in hetzelfde huishouden hebben recht op een bijstandsuitkering. We schrappen daarom de kostendelersnorm en partnertoets. Bijverdienen wordt mogelijk voor mensen in de bijstand. En we eisen geen tegenprestatie meer van mensen met recht op bijstand.
- Op Bonaire, Saba en Statia (Sint Eustatius) is het minimumloon lager dan in Nederland, terwijl de kosten van levensonderhoud hoger zijn. Wij willen een gelijkwaardig sociaal minimum met 46 een fatsoenlijke regeling bij werkloosheid en arbeidsongeschiktheid voor onze landgenoten in deze bijzondere gemeenten van Nederland.

Schulden:

- We gaan mensen met hoge schulden beter en sneller helpen. Schuldhelp bereikt nu nog veel te weinig mensen. Het moet makkelijker worden om hulp te vragen en we maken schuldtrajecten korter, zodat mensen sneller verder kunnen met hun leven. Dat scheelt bovendien in maatschappelijke kosten.
- Een geldboete treft mensen met een bijstandsuitkering veel harder dan een bankdirecteur. Daarom worden boetes inkomensafhankelijk.

Armoede:

- Iedereen heeft recht op liefdevolle zorg. Maar er is toenemende ongelijkheid in welzijn en gezondheid. Mensen die leven met geldzorgen, schulden of armoede hebben vaker stress of diabetes en hart- en vaatziekten. Het is niet rechtvaardig dat iemands gezondheid grotendeels bepaald wordt door het gezin of de wijk waarin diegene opgroeit. De Partij voor de Dieren wil een stabiele basis voor iedereen in de samenleving en de gezondheidskloof verkleinen.
- Het verduurzamen van de woningvoorraad verloopt nu onrechtvaardig en leidt tot energiearmoede. Mensen in sociale huurwoningen worden opgezaagd met hoge energierekeningen doordat woningcorporaties te weinig vaart maken met isoleren.
- Gentrificatie wordt tegengegaan door aan te sturen op gemengde wijken, waar bewoners van verschillende inkomensgroepen, achtergronden en leefstijlen elkaar tegenkomen. Het karakter van wijken en de rechten van degenen die daar reeds wonen worden beschermd. Huisuitzetting en uithuisplaatsing worden voorkomen door voldoende en tijdige schuldhelpverlening. Directe uithuisplaatsing bij betalingsachterstand wordt verboden.

PVV *

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Het is tijd dat Nederlanders weer kunnen doen wat in een rijk land als het onze normaal zou moeten zijn: rondkomen, geld overhouden in de portemonnee om normaal van te kunnen leven zonder financiële stress. Daarom verlagen wij de belasting op boodschappen en energie. Het eigen risico in de zorg schaffen we af, en de huren gaan omlaag.
- Om ervoor te zorgen dat Nederlanders zich na een leven lang keihard werken geen zorgen meer hoeven te maken over hun oude dag, verhogen we de ouderenkorting en verlagen we de AOW-leeftijd. We draaien de onverantwoordelijke en extreem onzekere nieuwe pensioenwet terug.

De PVV wil voor u:

- Herstel van uw bestaanszekerheid met het volgende koopkrachtpakket:
 - Verlaging BTW op boodschappen van 9% naar 0
 - Verlagen energierekening (lagere belasting en btw)
 - Verlagen sociale huren
 - Verhogen wettelijk minimumloon
 - Verhogen van de huurtoeslag
 - Afschaffen van het eigen risico in de zorg
 - Verlaging van de brandstofaccijnzen
 - Verhoging ouderenkorting
 - Handhaven IOAOW
- Verlagen AOW-leeftijd naar 65 jaar

SGP *

Bestaanszekerheid en stelsel:

- De SGP wil een hervorming van het belasting- en toeslagenstelsel, waarbij wordt toegewerkt naar afschaffing van toeslagen.
- Er moet werk worden gemaakt van een fatsoenlijk bestaansminimum, omdat steeds meer mensen niet kunnen rondkomen.

Schulden:

- Honderdduizenden gezinnen hebben 'problematische' schulden. Mensen met schulden mogen niet aan hun lot worden overgelaten.
- Er komt een maatschappelijke alliantie van bedrijven, kerken en maatschappelijke organisaties om mensen met geldzorgen bij te staan.
- Een landelijk schuldendashboard moet inzicht bieden in het voorkomen en tegengaan van schuldenproblematiek. De verslavende gokindustrie moet worden opgedoekt.
- Er komt één centraal incassopunt voor lokale en landelijke overheidsincasso's. Malafide incassobureaus die toch al kwetsbare personen en gezinnen nóg dieper in de problemen brengen, worden hard aangepakt.

Armoede:

- Om armoede in te dammen moet de inkomenspositie van gezinnen met lage en middeninkomens structureel verbeterd worden door een belastingverlaging.
- De SGP gaat voor halvering van de kinderarmoede, onder andere door een vereenvoudigde kinderbijdrage in te voeren.
- En er komt een inhaaloperatie voor de sociale minima en eenverdieners.
- De overheid dient de kracht van laagdrempelige hulpverleners als diaconieën en schuldhulpmaatjes beter te benutten.

SP **

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Voedselbanken moeten overbodig worden.
- De tandarts, de ggz en de fysiotherapie worden voortaan helemaal vergoed. De zorgpremies maken we inkomensafhankelijk, mensen met een lager en middeninkomen profiteren hiervan. De zorgtoeslag wordt hiermee overbodig.
- Het stelsel van toeslagen maken we overbodig, door alle inkomens te verhogen en door de zorg, het wonen en de kinderopvang voortaan voor alle inkomens betaalbaar te maken. Daardoor stoppen we met het nutteloos rondpompen van geld, met de bureaucratie en zeker ook met het mensen ten onrechte beschuldigen van fraude. De 'kostendelersnorm', een korting op de uitkering, schaffen we geheel af. Mantelzorgers mogen geen boete krijgen voor de steun die zij verlenen.
- We voorkomen dat de zorg per gemeente verschilt, door de invoering van een gemeentelijk basispakket voor onder meer de huishoudelijke zorg, begeleiding, dagbesteding en respijtzorg (ondersteuning voor mantelzorg). Door gemeenten voldoende middelen te geven voor de zorgtaken wordt de eigen bijdrage overbodig.
- Wij verlagen de inkomstenbelasting voor iedereen tot en met een modaal inkomen en verhogen het minimumloon tot 16 euro per uur. De AOW-uitkering, de Wajong, de WIA en het sociaal minimum (bijstand) stijgen daardoor mee. Een verhoging van het minimumloon

leidt ook tot verhoging van alle salarissen. Het minimum jeugdloon vanaf 18 jaar schaffen we af, zodat ook jongeren een gelijk loon krijgen voor gelijk werk.

Armoede:

- Met een landelijk aanvalsplan gaan we armoede en schulden bestrijden (en ook voorkomen). Armoede onder kinderen moet zo snel mogelijk worden uitgebannen.
- Na jarenlang neoliberal woonbeleid is in ons land het aantal mensen zonder dak boven het hoofd verdubbeld. We stoppen met het op straat zetten van mensen met een huurschuld en helpen hen met schuldsanering. Gemeenten maken een sluitend vangnet voor de opvang van dak- en thuislozen en plekken voor begeleid wonen. Met de woningcorporaties maken we afspraken voor een doorstroming van daklozen naar mogelijke vormen van zelfstandig wonen.

Schulden:

- Mensen met schulden worden voortaan beter geholpen, door goede en toegankelijke schuldhulpverlening en met één herkenbaar verwijzloket.
- Incassobureaus die zich misdragen verliezen hun vergunning. Deurwaarders mogen niet langer commercieel zijn, dit wordt een publieke taak. De maximale rente op kredieten wordt verlaagd.

Volt **

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Het sociaal minimum moet omhoog, zodat het voldoende is om bestaanszekerheid te garanderen. Dat moet in ieder geval hoog genoeg zijn om de eigen bijdrage in de zorg te kunnen betalen, je huis te verwarmen, je energierekening te betalen en een laptop en smartphone te betalen. We werken toe naar een basisinkomen dat een structurele oplossing biedt in de strijd tegen armoede.
- Er komt een maandelijkse huishoudtoelage die alle toeslagen vervangt. Deze inkomensafhankelijke toelage bestaat uit een vaste basisuitkering per huishouden. Hiermee zet Volt een eerste, grote stap op weg naar een basisinkomen.
- De zorgkosten moeten voor een groter deel uit de collectieve middelen betaald worden. Zo kunnen we de nominale zorgpremie verlagen en neemt het besteedbaar inkomen van uitkeringsgerechtigden toe.
- Naar Frans voorbeeld voegen we ook 'sociale status' toe als discriminatiegrond aan de Algemene wet gelijke behandeling. Volt ziet dit als een duidelijke stap om de cyclus van armoede en sociaal-economische benadeling te doorbreken.
- We verhogen het minimumloon voor nu naar 14 euro per uur, waarbij we een verdere stijging zeker niet uitsluiten. Verdere stijging van het minimumloon mag alleen niet ten koste gaan van kleine ondernemers, en zo, onbedoeld, grote bedrijven in de kaart spelen. De gekoppelde minimum- en AOW-uitkeringen volgen deze stijging niet, aangezien deze het sociaal minimum nu al garanderen. De huishoudtoelage wordt op zo'n manier aangepast dat de huishoudens met de laagste inkomens in ieder geval op het nieuwe sociaal minimum uitkomen.

Armoede:

- Door de bezuinigingen die zijn gedaan op preventie raken mensen te makkelijk in armoede. We willen een nationaal schuldenpardon voor mensen die in armoede leven én mensen met problematische schulden.

- We willen toe naar tegoedbonnen in plaats van voedselpakketten, zodat mensen net als ieder ander zelf de door hen gewenste boodschappen kunnen doen.
- We investeren extra in het stoppen van intergenerationele overdracht van armoede.
- We maken anticonceptie gratis, bijvoorbeeld door het op te nemen in de basisverzekering. Ook menstruatiesproducten moeten gratis beschikbaar zijn en worden aangeboden op publieke plekken.

Schulden:

- We willen goede nazorg voor mensen die door problematische schulden last hebben van stress en een slechtere gezondheid. Het achteraf betalen moet zo veel mogelijk aan banden worden gelegd.
- Volt wil dat het verplicht aanbieden van achterafbetalen door winkels uit de wet wordt gehaald en dat voor achterafbetalen dezelfde regels gelden als voor andere leningen en kredieten.
- We willen af van het verdienmodel van de schuldenindustrie.
- We plaatsen een verbod op gokreclames. Volt wil een maximum verlieslimiet invoeren voor alle gokwebsites.
- Fors investeren in preventie van schulden door middel van scholing over financiën, door samenwerking te bevorderen bij vroegsignalering en door als overheid te zorgen voor duidelijke hulp en nazorg bij problematische schulden.
- We schaffen de kostendelersnorm in de participatiewet volledig af, zodat ook boven de 27 jaar inwoners niet meer tot korting op de bijstand leidt.

VVD **

Bestaanszekerheid en stelsel:

- We gaan door met de ingezette vereenvoudiging van het belasting- en toeslagenstelsel, waarbij bijvoorbeeld de kinderopvangtoeslag op termijn wordt afgeschaft. Uiteindelijk willen we af van het hele toeslagenstelsel. Naast eenvoudiger maken wij het stelsel zo ook voorspelbaarder, waardoor het beter te overzien is en we armoede verder voorkomen. Hierbij is de koopkracht van middengroepen randvoorwaardelijk.
- Het niet-gebruik van sociale regelingen is veel te hoog. Dat pakken we aan. Het kan bijvoorbeeld niet zo zijn dat iemand in armoede leeft omdat sociale diensten geen contact mogen opnemen.

Schulden:

- In Nederland zou je met een voltijdsbaan rond moeten kunnen komen. We stellen onszelf het doel om werkende armoede zo snel mogelijk terug te dringen. Om dit te bereiken verhogen we het minimumloon.
- We gaan het doorverkopen van schulden als verdienmodel tegen. We gaan 'Buy Now, Pay Later'-constructies streng reguleren. Dit wordt voor minderjarigen of bij grote bedragen verboden, om kwetsbaren te beschermen tegen het aangaan van te grote betalingsverplichtingen. We verlagen de maximaal toegestane boetes bij het missen van een betaling. En we verplichten het vooraf actief attenderen van gebruikers over de kosten en rentes.
- Daarom zetten wij in op vroegsignalering van schulden. Zodra schulden problematisch worden, is het in veel gevallen al te laat. We willen werkgevers en gemeenten helpen om

beginnende schuldenproblematiek sneller op te sporen en dit effectief op te pakken voor de situatie escaleert.

- Als rekeningen zich opstapelen raken veel mensen in de stress. Zij durven de stap naar de schulphulpverlening vervolgens niet te nemen. Gemeentes moeten in gesprek gaan met mensen die hun brieven niet beantwoorden en structurele betalingsachterstanden hebben. Ook moet er een meldplicht bij de gemeente zijn voor aanbieders van vaste lasten als rekeningen structureel niet betaald worden.
- Het armoede- en schuldenbeleid van gemeenten moet gericht zijn op het zo snel mogelijk ontzorgen van mensen met problematische geldzorgen. Wij willen dat professionals zo vroeg mogelijk meehelpen om orde op zaken te stellen en zo nodig overgaan op schuldhulpverlening.
- Na een schuldhulpverleningstraject is de kans op terugval groot. We willen dat mensen weerbaar gemaakt worden tegen terugkerende armoede. Gemeenten moeten deze doelgroep extra goed in de gaten houden en contact onderhouden om de geldsituatie bespreekbaar te houden.

5. Maak meedoen makkelijker

BBB *

Eenzaamheid:

- We ondersteunen (lokale) initiatieven tegen armoede en eenzaamheid. Eenzaamheid is een groot probleem. In alle leeftijdsgroepen. Op verschillende plekken in Nederland zijn hier goede ervaringen. BBB wil dat gemeenten hier van elkaar leren en stimuleert de invoering daarvan in heel Nederland. Indien nodig, passen wij de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) aan zodat dit onderdeel daarvan wordt.

Werk:

- Niet alleen betaald werk is belangrijk. We willen dat iedere vorm van arbeid die bijdraagt aan onze samenleving belangrijk is. Daarom willen wij dat de waardering voor de mensen die een actieve bijdrage aan de maatschappij leveren, bijvoorbeeld als mantelzorger, vrijwilliger of opvoeder van kinderen, gelijk is aan de waardering voor de mensen met een betaalde baan. Soms zit het gewoon tegen. Mocht je arbeidsrelatie veranderen vanwege omstandigheden, dan krijg je hulp. Lukt je huidige werk niet meer? Dan gaan we op zoek naar wat je nog wel kunt. En als werken helemaal niet meer gaat, zorgen we goed voor je.
- We streven ernaar dat mensen die nu op afstand staan van de arbeidsmarkt actief gekoppeld worden aan passend werk.

CDA **

Bestaanszekerheid en stelsel:

- We geven gemeenten ook meer vrijheid voor de uitvoering van taken, zoals de bijstand en participatiewet. Met die ruimte kunnen ze meer maatwerk leveren. We maken helder welke taken door de gemeenten kunnen worden vervuld en wat de rijksoverheid doet. Daarbij geldt als vuistregel: zoveel mogelijk lokaal en decentraal, tenzij het alleen centraal kan. Als een taak te ingewikkeld is voor een kleine gemeente, dan kunnen deze taken door de provinciale of regionale samenwerkingsverbanden worden gedaan.
- De noodzaak om de bestaanszekerheid te vergroten, geldt als eerste voor onze gezinnen. Daarvoor hervormen we het belasting- en toeslagenstelsel. We verlagen de lasten op arbeid

en hervormen de kinderopvangtoeslag naar een systeem van directe financiering aan kinderopvanginstellingen. Daarbij vragen we wel een inkomensafhankelijke bijdrage van hoge inkomens om de grote druk op de kinderopvang niet uit de hand te laten lopen. Voor lage en middeninkomens wordt de kinderopvang bijna gratis.

Werk en participatie:

- Toegang tot werk, Elk kind moet toegang kunnen krijgen tot bijscholing.
- Mensen met een beperking zijn mensen met een onbeperkt talent. Zij moeten beter toegang krijgen tot openbaar vervoer, kantoren en publieke voorzieningen.
- Bij het zoeken naar werk is het belangrijk dat iedereen de ondersteuning krijgt die het beste bij die persoon past. Daarom moeten we de verschillende re-integratieregelingen samenvoegen, vereenvoudigen en beter toegankelijk maken, die nu nog in verschillende wetten (WW, ZW, WIA, Participatiewet en Wajong-regeling) en per doelgroep geregeld zijn. Het beschikbaar stellen van passende interventies en voorzieningen tijdens werk, op weg naar werk of tijdens participatie, biedt mensen vroegtijdig een breder perspectief en werkt preventief.
- Voor mensen die (tijdelijk) een extra steuntje in de rug nodig hebben op weg naar een passende baan, kunnen rekenen op ondersteuning door het talent- en werkcentrum. Daar wordt hulp geboden bij het vinden en houden van een baan.
- Om de kansen voor echt iedereen op werk te verbeteren komen we met een nieuw voorstel voor 'Basisbanen': gewone banen bij gewone werkgevers met loonkostensubsidie op maat. Basisbanen bieden een start op de arbeidsmarkt, maar kunnen ook helpen als tussenstation bij een carrière-switch.
- Passende nazorg en loopbaanbegeleiding voor jongeren vanuit het Praktijkonderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs is nodig om jongeren met een risico op een afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden en op deze manier de kansengelijkheid van deze jongeren te bevorderen op hun weg naar duurzame economische zelfstandigheid. Dit maken we mogelijk door bijvoorbeeld de inzet van jobcoaches, netwerk coördinatoren en instrumenten als loonkostensubsidie en beschutte werkplekken.
- We nemen maatregelen om de bestaanszekerheid van werkende armen te garanderen. In dat licht past een adequate verhoging van het wettelijk minimumloon.
- De Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) werkt als inkomensverzekering voor te veel mensen niet zoals bedoeld. De wet is ingewikkeld en zorgt te vaak voor oneerlijke situaties, waardoor mensen tussen wal en schip vallen. Daarom is het huidige stelsel aan een grondige herziening toe en pakken we hardvochtigheden in het beleid aan. Daarnaast zetten we de acties door om het artsentekort bij UWV in te lopen en de wachttijden voor keuringen te verlagen.

Arbeidsmigratie:

- Kansrijke asielzoekers krijgen na drie maanden toegang tot de arbeidsmarkt, om inzet van talent en integratie te bevorderen.

CU **

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Financiële zekerheid bij overgangen tussen dagbesteding, bijstand en werk. Om de stap van een dagbesteding met een Wajong- of bijstandsuitkering naar werk te durven zetten is financiële zekerheid nodig. Nu is inkomensonzekerheid een groot struikelblok voor deelname

op de arbeidsmarkt. Liever zekerheid met een laag inkomen dan onzekerheid met een hoger inkomen waar je het risico loopt dat je bij baanverlies zonder inkomsten zit of te maken krijgt met ingewikkelde verrekeningen. Financiële onzekerheden moeten zoveel mogelijk worden weggenomen, door ruimere bijverdiengrenzen, een bufferbudget of garantie op terugkeer in uitkering wanneer betaald werk niet lukt.

Werk en participatie:

- Werkgelegenheid is de beste sociale zekerheid. Er moet meer werkgelegenheid worden gecreëerd voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Als het kan bij reguliere werkgevers en anders bij sociale ondernemingen. Zij vervullen als inspiratiebron en aanjagers van een inclusieve arbeidsmarkt een belangrijke rol. Er is meer inzet van de overheid nodig om mensen die langdurig aan de kant staan duurzaam aan het werk te krijgen. Dit vraagt maatwerk en goede begeleiding. Wij onderstrepen het belang van jobcoaching op de werkvloer: iemand die naast de werknemer staat, de dagelijkse vraagbaak is en ondersteuning biedt. Een stabiele baan is goud waard.
- De overheid komt de banenafpraak na. Er worden door overheidsorganisaties meer banen gecreëerd voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, juist in sectoren die nu achterlopen op de afspraak, zoals het onderwijs.
- Een sociale basisvoorziening voor werk. We bouwen weer een stevige publieke sociale infrastructuur om mensen aan de basis van de arbeidsmarkt te ondersteunen en te helpen ontwikkelen. De basisbaan wordt het nieuwe sluitstuk van de sociale zekerheid. Veel gemeenten werken al met dit principe. Vanuit de sociale basisvoorziening voor werk moeten voldoende werkplekken worden aangeboden voor mensen die duurzaam of tijdelijk afhankelijk zijn van een beschermde werkomgeving: als vangnet en springplank.
- Een quotum voor het in dienst nemen van mensen met een arbeidsbeperking. Bedrijven en overheidsorganisaties met meer dan 25 fte aan personeel worden verplicht om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. Om deze werkgevers te ontzorgen komt er een regeling voor een begeleidingsbonus. Met deze begeleidingsbonus kunnen intensieve begeleiding en eventueel productieverlies worden gecompenseerd.
- Waardeer werken met een medische urenbeperking. Voor mensen met een medische urenbeperking die (deels) afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering mist perspectief. Zij vallen onder het strenge regime van de Participatiewet inclusief vermogenstoets en een beperkte vrijlatingsregeling. Er moeten maatregelen genomen worden om deze groep meer (financiële) waardering te geven voor de maatschappelijke bijdrage die zij leveren via betaald we een hoger bestaansminimum. Wij voeren het advies van de Commissie Sociaal Minimum uit. De minimumuitkeringen en AOW gaan omhoog door de verhoging van het minimumloon. In plaats van een inkomensnorm worden uitgaven het uitgangspunt voor de sociaalminimumnorm. Het sociaal minimum wordt periodiek herijkt.
- Maak werken lonend. We leggen flexibel werk aan banden en verhogen het wettelijk minimumloon om te voorkomen dat mensen die werken niet rond kunnen komen. Mensen met een bijstandsuitkering die parttime werken mogen een percentage van hun loon uit werk houden, zodanig dat ook parttime werken voor hen lonend is en zij geen armoedeval ervaren als zij de uitkering verlaten.

D66 *

Inclusie:

- Kansen in en voor alle wijken en buurten. D66 zet zich in voor een inclusieve samenleving waarin iedereen kan deelnemen.
- D66 stimuleert de inzet van sport en bewegen als middel om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en de samenleving weer deel te laten nemen. Bijvoorbeeld voor mensen met psychische problemen, verslaafden, dak- en thuislozen en (ex-)gedetineerden.
- Digitale inclusie staat centraal bij de steeds verder digitaliserende overheid. Persoonlijk, offline contact met de overheid blijft altijd mogelijk. Bedrijven en organisaties die betrokken zijn bij de eerste levensbehoeften, zoals energiebedrijven, banken, verzekeraars en pensioenfondsen, blijven zorgen voor persoonlijke communicatie en ondersteuning van mensen.

Werk:

- Terugkeer naar werk vereist een duidelijke en eenvoudige verrekensystematiek in alle uitkeringen. Het aanvaarden van een baan kan namelijk voor onzekerheid zorgen over het recht op een uitkering. We verruimen voor iedere bijstandsgerechtigde de mogelijkheid om tijdelijk tot minimumloon bij te verdienen naast de uitkering, om via deeltijdwerk de stap naar een reguliere baan te zetten. Ook moet het gemakkelijker worden om een opleiding te volgen of vrijwilligerswerk te doen in de Participatiewet.
- Bij het vinden van werk is het belangrijk dat iedereen de ondersteuning krijgt die het best bij die persoon past. Dit vraagt om het vereenvoudigen en toegankelijk maken van de re-integratiehulp en het wegnemen van de bestaande schotten. Stel bijvoorbeeld jobcoaching beschikbaar voor een bredere doelgroep, zoals mensen in de WIA en bijstand.
- Niet voor iedereen is een reguliere baan een optie. Als er geen zicht is op de stap naar betaald werk moet er meer ruimte zijn voor maatwerk. Dat kan zijn in de vorm van vrijwilligerswerk met behoud van uitkering. Voor anderen kan een plek bij beschermt werk of een basisbaan veel betekenen. Dit gebeurt met de bestaande budgetten, maar waar meer gebruik wordt gemaakt van publiek- private samenwerking. Vaak gaat dit om maatschappelijk waardevol werk, zoals het verbeteren van wijken en buurten.

GroenLinks/PvdA ***

Bestaanszekerheid en stelsel:

- Voor 35-minners komt er een WIA-drempelverlaging zodat deze mensen eerder een arbeidsongeschiktheidsuitkering kunnen krijgen. In de beoordeling van arbeidsgeschiktheid tussen lage en hoge inkomens komt er gelijke behandeling.
- We belonen werkgevers die mensen in vaste dienst nemen; werkgevers die dat niet doen gaan meer betalen. Ook neemt de overheid weer mensen zelf in dienst in plaats van diensten te outsourcen. We maken een einde aan nuluren- en oproepcontracten.
- Bij een voorgenomen ontslag krijgt de werknemer de kans om gehoord te worden via een hoorzitting. De werknemer kan daarvoor ondersteuning krijgen met betaalbare rechtsbijstand. Werkgevers mogen voortaan nog maximaal twee tijdelijke contracten aanbieden binnen twee jaar, in plaats van drie tijdelijke contracten binnen drie jaar. Ook verlengen we de onderbrekingstermijn van een halfjaar naar vijf jaar. Dit gaat ook gelden voor seizoenwerkers, inclusief arbeidsmigranten.

Werk en participatie:

- Mensen in de participatiewet behandelen we met vertrouwen. De eis van de verplichte tegenprestatie, de taaleis en de zoektermijn voor jongeren schaffen we af en we versoepelen de sollicitatie- en inlichtingenplicht. Als mensen foutieve informatie aanleveren, wordt dat gecorrigeerd zonder dat direct automatisch een boete volgt. Zolang een toereikend sociaal minimum nog niet georganiseerd is, gaan we in de Participatiewet verlichte eisen toepassen, zoals de ruimte om tot € 2.400 per jaar aan giften te mogen ontvangen. Het huis en de auto vallen niet langer onder de vermogenstoets. We stimuleren dat mensen gaan werken vanuit een uitkering, onder andere door ze de mogelijkheid te geven om tot 15% boven op hun uitkering bij te verdienen. We introduceren een terugvaloptie in de sociale zekerheid, zodat mensen weer werk kunnen aanvaarden zonder angst dat ze daarmee hun recht op uitkering verliezen als het tegenvalt.
- We bieden mensen met een WW-uitkering vrijstelling van de sollicitatieplicht als zij hun startkwalificatie willen halen of als zij zich willen omscholen naar een belangrijke tekortsector.
- Werkgarantiefonds: Een door werkgevers en overheid gevuld fonds biedt werknemers garantie op omscholing, van-werk-naar-werk-trajecten en financiële compensatie bij eventueel inkomstenverlies.
- Van-werk-naar-werk-trajecten: Door een combinatie van opleiding, uitkering, aanvulling van de oude werkgever en inkomen bij de nieuwe werkgever, bieden we omscholing aan zonder onzekerheid over inkomen. We organiseren dit zoveel mogelijk via regionale werkcentra, waar bijvoorbeeld ook onderwijs aan laaggeletterden wordt georganiseerd.
- In elke regio komt een Huis van de Arbeid waar mensen online en fysiek terecht kunnen met al hun vragen over werk, loopbaan, scholing, laaggeletterdheid, begeleiding naar werk en het ontwikkelingsbudget. Ook werkgevers kunnen terecht bij het Huis voor gratis advies over goed werkgeverschap, duurzame inzetbaarheid en het begeleiden van mensen met een beperking. De loketten worden georganiseerd door gemeenten, het UWV, werkgevers- en werknemersorganisaties en de regionaal werkende onderwijsinstellingen, met structurele steun van de overheid.
- Basisbanen voor betekenisvol werk: Dat zijn banen voor mensen die onder de Participatiewet of Wajong vallen en ondanks begeleiding geen werk kunnen vinden op de reguliere arbeidsmarkt. Gemeenten krijgen de middelen om deze banen te creëren in samenwerking met (sociale) ondernemingen, lokale maatschappelijke organisaties, sociale coöperaties en sociale ontwikkelbedrijven. Bijvoorbeeld bij sportclubs, in de ouderenzorg, het onderwijs en in de wijken.
- We gaan door met de verplichting voor de overheid en grote bedrijven om banen te creëren voor mensen met een beperking. Mensen met een (arbeids)beperking voor wie de reguliere arbeidsmarkt geen passend werk biedt, kunnen in dienst bij sociale ontwikkelbedrijven. Daar doen zij beschut of aangepast werk, halen een diploma en krijgen begeleiding bij detacheringen of de doorstroming naar reguliere werkgevers. Het wordt gemakkelijker om periodes van werken in een aangepaste werkplek af te wisselen met een plek in het sociaal ontwikkelbedrijf.

Nieuw Sociaal Contract **

Bestaanszekerheid en stelsel:

- De Kamer moet meer gebruikmaken van experts, denktanks en mensen met praktijkervaring door hoorzittingen, ronde tafels en eigen onderzoek een vaste plek te geven in het

wetgevingsproces. Ook moet het gebruikelijker worden om ambtenaren te raadplegen die belast zijn met de uitvoering.

- Communicatie met de overheid dient altijd in begrijpelijk Nederlands opgesteld te zijn. Er komt een direct loket waar burgers onbegrijpelijke brieven naartoe kunnen sturen en dat het bestuursorgaan aanspreekt en kan verplichten een nieuwe brief te schrijven. Formele correspondentie bevat contactgegevens van de behandelend ambtenaar, zodat burgers bij vragen en opmerkingen persoonlijk contact kunnen opnemen.

Werk en participatie:

- Bestaanszekerheid heeft nadrukkelijk ook betrekking op mensen die niet (meer) kunnen deelnemen aan het arbeidsproces. De AOW en andere uitkeringen blijven daarom gekoppeld aan het minimumloon. Voor mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering bezien we of de normen toereikend zijn, omdat zij vaak niet in aanmerking komen voor de arbeidskorting. Daardoor worden zij jaar na jaar op afstand gezet.
- We willen onrechtvaardigheden in het stelsel van sociale zekerheid terugdringen die ertoe leiden dat mensen plotseling zonder inkomen komen te zitten of te maken krijgen met hoge boetes of terugvorderingen door een klein foutje. We stellen middelen beschikbaar voor reparaties in de verschillende wetten die de uitkering regelen voor mensen die bijvoorbeeld arbeidsongeschikt zijn (zoals Participatiewet en WIA), ook om deze wetten te laten voldoen aan internationale verdragen (ILO).
- Werkgevers en werknemers zijn samen verantwoordelijk voor het op peil houden van kennis en vakmanschap en voor 'van werk naar werk'-trajecten bij ontslag. De transitievergoeding wordt meer gericht op het faciliteren van een overstap naar nieuw werk en daarom voortaan gestort in het persoonlijk ontwikkelbudget van werkenden.
- We verruimen de mogelijkheid voor asielzoekers met een zeer grote kans op een verblijfsstatus om aan het werk te gaan. We willen de baankansen voor statushouders samen met werkgevers, het onderwijs en de gemeenten vergroten, onder meer door combinaties van leren en werken in de praktijk aan te bieden.
- Voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (langdurig werklozen, gedeeltelijk arbeidsgeschikten) komt er een hernieuwd aanvalsplan. Het moet voor werkgevers veel aantrekkelijker en eenvoudiger worden om mensen uit deze doelgroep in dienst te nemen (door omscholing, no-riskpolis, loonkostensubsidie, jobcoaching, etc.). Het aantal beschutte plaatsen in de sociale werkvoorziening wordt uitgebreid.

Partij voor de Dieren *

Werk en participatie:

- Bijverdiene wordt mogelijk voor mensen in de bijstand. En we eisen geen tegenprestatie meer van mensen met recht op bijstand.
- De versoering van het vangnet voor jongeren met een beperking (de Wajong) draaien we terug. De overheid regelt waar nodig een zinvolle en nuttige dagbesteding met zo mogelijk doorgroeimogelijkheden naar een passende betaalde baan.
- Werkzoekenden kunnen makkelijker vrijwilligerswerk en stages doen, ook als dat werk niet direct op terugkeer naar de arbeidsmarkt is gericht. Deze activiteiten tellen voortaan mee als zinvolle voorbereiding op terugkeer naar de arbeidsmarkt.
- Er wordt gewerkt aan een meerjarige, nationale strategie om de positie van mensen met een beperking en hun naasten te verbeteren. Mensen met een beperking moeten volwaardig

mee kunnen doen in de maatschappij. Validisme wordt serieus genomen als vorm van discriminatie. Politieke participatie door mensen met een beperking wordt bevorderd.

- Er wordt geïnvesteerd in organisaties die zich inspannen om jongerenparticipatie, ervaringsdeskundigheid en de ondersteuning van jongvolwassenen in kwetsbare omstandigheden mogelijk te maken, en om ze een vaste en gelijkwaardige plek aan de tafel te geven om mee te praten en mee te beslissen.

PVV 0*

De PVV wil voor u:

- Sociaal en beschut werk voor mensen met een arbeidsbeperking beschermen.
- Geen EU-bemoeienis met Nederlandse sociale zekerheid en arbeidsmarkt.

SGP *

Werk en participatie:

- Arbeid moet lonen. De lasten op betaald werk, zowel voor werknemers als voor werkgevers, moeten verlaagd worden.
- Iedereen krijgt de kans om mee te doen. Een werkoffensief moet mensen helpen weer aan een baan te helpen. Voor hen die niet (meer) kunnen werken, dienen er voldoende beschutte werkplekken te zijn.
- Daarnaast wordt onbetaald werk in Nederland steevast ondergewaardeerd. Daardoor lekt de aandacht voor elkaar weg. Via het belastingstelsel gaan we mantelzorgers en vrijwilligers waarderen in plaats van afstraffen.

SP *

Werk en participatie:

- Veel jongeren leren beter op een echte werkplek dan in een klaslokaal. We geven het MBO daarom alle ruimte voor goede beroepsopleidingen, die ook aansluiten op de arbeidsmarkt. De jongeren die geen startkwalificatie kunnen halen krijgen een arbeidsmarktkwalificatie, die veel duidelijker maakt wat hun vaardigheden zijn. We maken het aantrekkelijk om een leven lang bijscholingen te volgen, bij voorkeur aan een mbo, hogeschool of universiteit.
- We juichen vrijwilligerswerk van harte toe, maar regulier werk moet ook volwaardig worden beloond. Vrijwilligerswerk blijft altijd vrijwillig. We stoppen dus direct met de verplichte 'tegenprestatie' in de bijstand en garanderen de mensen werk. Iedereen die wil werken, krijgt zo het recht op werk en een bijpassend inkomen. Werken zonder loon staan we niet toe.

Volt *

Werk en participatie:

- Er wordt nog te vaak gesproken over mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dat zien wij bij Volt toch echt anders: de arbeidsmarkt heeft een afstand tot de mensen. Door in te zetten op werkbegeleiding naar kansrijke beroepen kunnen we mensen volwaardig laten meedoen in de maatschappij. Zo verkleinen we die afstand en bieden we iedereen de kans op

volwaardig, kansrijk werk. Het huidige stelsel staat dit in de weg, doordat er niet genoeg gekeken wordt naar de talenten en potentie van het individu.

- Zwemles wordt gestimuleerd en beter toegankelijk voor alle kinderen, mensen met een beperking en ouderen. Dit doen we onder andere door zwemles verplicht onderdeel van het bewegingsonderwijs te maken en wanneer er geen zwembad binnen fietsafstand van de school is, voor financiering van vervoer te zorgen.
- We willen betere toegang tot cultuureducatie en bibliotheken door de financiering die gemeenten ontvangen voor cultuureducatie te verhogen en door de leeftijdsgrens voor een gratis lidmaatschap van de openbare bibliotheek te verhogen.

VVD 0*

- Tegengaan van arbeidsmarktdiscriminatie. Iedereen verdient een eerlijke kans op de arbeidsmarkt, ongeacht leeftijd, geslacht of afkomst. We voeren daarom de Wet toezicht gelijke kansen bij werving en selectie in en zetten samen met de werkgevers en vakbonden in op een langjarige aanpak van arbeidsmarktdiscriminatie.
- Mensen die lang in de bijstand zitten, moeten veel actiever door gemeenten geholpen worden. We willen dat zij na één jaar opnieuw een intakegesprek krijgen bij de gemeente, waarbij er een re-integratieplan opgesteld wordt.
- Het aannemen van iemand die lang niet gewerkt heeft, kent risico's voor een werkgever. We laten de overheid een deel van dit risico dragen, zodat meer werkgevers deze groep een kans gaan bieden. We vragen een bijdrage van bedrijven en de overheid om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. We verhogen de taaleis in de bijstand, omdat Nederlands leren cruciaal is op weg naar een baan.
- Mensen met een beperking doen mee. Dat betekent dat zij makkelijk hulpmiddelen moeten kunnen aanvragen die hen helpen om zelfredzaam te blijven, en dat zij deze hulpmiddelen mee moeten kunnen nemen, bijvoorbeeld bij verhuizing, zonder administratieve rompslomp. Vernieuwende zorg voor mensen met een handicap die de zorg aantoonbaar beter maakt, moet de norm worden.